

Trgovinska politika u postpandemijskom razdoblju

Jančić, Dajana

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:478913>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-25**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

Dajana Jančić

**TRGOVINSKA POLITIKA U POSTPANDEMIJSKOM
RAZDOBLJU**

Završni rad

Pula, 2023

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

Dajana Jančić

**TRGOVINSKA POLITIKA U POSTPANDEMIJSKOM
RAZDOBLJU**

JMBAG: 0303094085 , redovna studentica

Studijski smjer: Management i poduzetništvo

Predmet: Međunarodna ekonomija

Znanstveno područje: Društvena znanost

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Međunarodna ekonomija

Mentorica: prof. dr. sc. Ines Kersan-Škabić

Pula, srpanj 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana _____, kandidat za prvostupnika _____ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student _____

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj Završni rad pod nazivom

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis _____

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. TRGOVINSKA POLITIKA.....	2
2.1. Uloga i značaj trgovinske politike.....	2
2.2. Instrumenti trgovinske politike.....	4
2.3. Ciljevi i zadaća trgovinske politike	6
2.4. Svjetska trgovinska organizacija (<i>WTO</i>) i trgovinska politika.....	7
2.4.1. <i>Povijest Svjetske trgovinske organizacije</i>	8
2.4.2. <i>Načela Svjetske trgovinske organizacije</i>	8
2.4.3. <i>Struktura Svjetske trgovinske organizacije</i>	9
3. PANDEMIJA COVID-19	11
3.1. Opće informacije o virusu.....	11
3.2. Reakcija WHO-a na pandemiju.....	12
4. TRGOVINSKA POLITIKA U POSTPANDEMIJSKOM RAZDOBLJU.....	17
4.1. Protekcionističke mjere	18
4.2. Svjetska trgovina u pandemijskom razdoblju	29
4.3. Aktualni pregled trgovinske politike	31
5. ZAKLJUČAK	42
LITERATURA.....	44
POPIS GRAFIKONA	<u>5049</u>
SAŽETAK.....	<u>5150</u>
SUMMARY.....	<u>5254</u>

1. UVOD

Tema ovog završnog rada je trgovinska politika u postpandemijskom razdoblju. U radu se objašnjava važnost trgovinske politike, utjecaj pandemije korona virusa na trgovinsku politiku, pojam trgovinske politike, te analizu globalnog tržišta nakon pandemije korona virusa. U suvremenim uvjetima globalizacije, naglašen je trend liberalne međunarodne trgovine, na multilateralnoj i regionalnoj razini. U posljednje vrijeme sve veći naglasak je stavljen na protekcionističke trendove koji utječu na promjene u ciljevima trgovinske politike te se time mijenjaju instrumenti kojima se služi trgovinska politika. Cilj ovoga rada je odgovoriti na pitanje kako je globalna pandemija korona virusa promijenila trgovinsku politiku unutar zemalja cijelog svijeta, objasniti neke od promjena unutar trgovinske politike zemalja, navesti najpogođenije zemlje, te neke od zemalja koje su uspjele povećati broj stranih ulaganja i generirati minimalne gubitke tokom pandemije koja je izazvala velike financijske posljedice i krizu na globalnom tržištu. Rad se sastoji od 4 poglavlja. Uvodno poglavlje objašnjava cilj i predmet rada. Drugo poglavlje, „Trgovinska politika“, definira pojam trgovinske politike, odnosno ulogu i značaj trgovinske politike, pojašnjava instrumente trgovinske politike te konačne ciljeve i zadaće koje mora ostvariti. Treće poglavlje pod nazivom „Pandemija COVID-19“ definira pojam COVID-19 i stanje koje je nastalo pandemijom te prve mjere WTO-a. Četvrto poglavlje, „Trgovinska politika u postpandemijskom razdoblju“, obrađuje promjene nastale u svjetskoj trgovinskoj politici u postpandemijskom razdoblju i proučava utisak koji je pandemija imala na svjetsku trgovinu tj. aktualni pregled trgovinske politike. Na kraju rada je zaključak temeljen na provedenoj analizi. U ovom završnom radu koriste se sljedeće metode znanstvenog istraživanja: metoda deskripcije kako bi se omogućilo jednostavno opisivanje činjenice i postupaka povezanih s temom ovog završnog rada, metoda analize za raščlanjivanje složenih pojmova i zaključaka na jednostavnije dijelove i kvalitetnije proučavanje zasebnih pojmova. Metoda sinteze omogućila je spajanje istraživanih dijelova u cjelinu ili jednostavnije cjeline u još složenije. Prilikom pisanja ovoga završnog rada korišteni su različiti znanstveni i stručni članci, knjige i službene internetske stranice u svrhu istraživanja zadane tematike.

2. TRGOVINSKA POLITIKA

Trgovina je oduvijek imala značajnu ulogu za čovjeka i za funkcioniranje društvenih zajednica. Razvijanjem društva došlo je do razvoja i međunarodne trgovine čija se korist ogleda u obostranoj koristi za sudjelujuće partnere. Kako se prostor trgovanja širio povećala se konkurencija u trgovini te potaknula potreba za politikama koje bi ograničile prednosti, ali istovremeno zaštitile domaću proizvodnju. Trgovinska politika utječe na rast gospodarstva i pomaže u zaštiti nacionalnih interesa te je sastavni dio izučavanja međunarodne ekonomije.

2.1. Uloga i značaj trgovinske politike

Trgovinska politika je skup ekonomsko-političkih mjera neke zemlje kojima se ediskriminira roba kojom se trguje preko granice. Tako može bit: diskrimnacija protiv uvoza tj. protekcionizam (carine, kvote, antidamping), diskriminacija protiv izvoza (izvozne pristojbe), diskriminacija protiv stranih investitora (kapitalne kontrole), diskriminacija protiv stranih radnika (vize, kvalifikacijska selekcija), diskrimnacija u korist izvoza (izvozne subvencije), diskriminacija u korist uvoza (precijenjena valuta).¹ Uloga države je da uz pomoć trgovinske politike regulira i usmjerava gospodarsku aktivnost u željenom smjeru.

Svaka slobodna država svoje gospodarstvo gradi u specifičnom gospodarskom sustavu u sklopu kojeg se razvijaju gospodarske djelatnosti a upravo trgovina je jedna od tih djelatnosti.

Država svoje odluke može donositi na razini cijelog gospodarstva ili gospodarskog sustava, ali može donositi i odluke, politike koje utječu na samo određeni gospodarski segment, odnosno industrijske politike, obrtničku, poljoprivrednu ili trgovinsku politiku. Zato se trgovinska politika definira kao jedna od grana ekonomske politike. Može se definirati kao skup pravila i propisa koji se odnose na trgovinu, te služe za usmjeravanje i ostvarivanje određenih trgovinskih ciljeva. Trgovinska politika odnosno trgovina smatra

¹.M. Grgić i V. Bilas, *Međunarodna ekonomija*, Zagreb, Lares plus, 2008.

se općenito jednim od najznačajnijih elemenata gospodarske politike odnosno gospodarstva pa tako i njegovog rasta.

Trgovina se može podijeliti s obzirom na mjesto gdje se odvija na domaćem ili inozemnom tržištu, pa tako se razlikuju unutrašnja i vanjska trgovinska politika. „Trgovinska politika se dijeli prema kriteriju tržišnog lociranja sudionika u robnoj razmjeni, te se može razlikovati na trgovinsku politiku i trgovinsku politiku robne razmjene s inozemstvom, a navedene dvije su dva jasno razgraničena područja svoje djelatnosti.“

„Unutrašnja trgovinska politika obuhvaća sve mjere intervencije države i njezinih autonomnih tijela u unutrašnjoj trgovini. To su mjere administrativne i zakonodavne prirode koje svojim utjecajem omogućuju da se unutrašnjom trgovinom ostvaraju zadani ciljevi, čije ostvarivanje preuzimaju država i državna autonomna tijela.“²

Trgovina je iz mnogih razloga ključno područje gospodarstva, ali kada je riječ o navedenoj podijeli, primarni značaj je upravo na vanjskoj trgovini s obzirom da vanjska trgovina dovodi do ostvarivanja prema novim tržištima gdje se plasiraju proizvodi, a tako dolazi do povećanja proizvodnje samim tim i do većih financijskih prinosa u državu, pozitivne trgovinske bilance, smanjenja troškova proizvodnje. Stoga se može zaključiti kako razvijena vanjska trgovinska politika jedan je od ključnih elemenata razvoja gospodarstva i ekonomskog prosperiteta jedne države.³

Nositelj trgovinske politike, je kao što je već prethodno spomenuto sama država, koja vođenjem opće trgovinske politike utječe na kretanje trgovine. Pritom se koriste različiti instrumenti trgovinske politike na koje će se osvrnuti u nastavku ovog završnog rada.

² M. Mirković, *Trgovina i unutrašnja trgovinska politika*, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu., Ekonomski fakultet, 1931.

³ Loc.cit.

2.2. Instrumenti trgovinske politike

Instrumenti trgovinske politike država koristi kako bi se usmjerilo gospodarstvo u željenom pravcu. „Instrumentima koji specifično djeluju na vanjsku razmjenu može se nazvati svaki administrativni akt kojim se u bilo kojem obliku neposredno utječe na sasvim specificiranu vrstu vanjske razmjene.“⁴

Instrumente trgovinske politike „može se podijeliti na sljedeće: - carine,

- prefencijalne carine,
- kvote,
- antidampiške carine,
- dogovorne cijene,
- regulatorne barijere,
- izvozni poticaji,
- domaće potpore,
- licenciranje “⁵

Kada je riječ o carinama, carine se mogu definirati kao porez koji se naplaćuje na uvoz, stoga carine pripadaju u neizravnu vrstu poreza, tj. za carine se može reći da su namet koji se ubire na dobra što ulaze u zemlju ili usluge koje ne-rezidenti pružaju rezidentima. „Carine se definiraju kao iznos u domaćoj valuti koji država naplaćuje od vlasnika određene robe prilikom njezinog prijelaza preko granice, što predstavlja izvor fiskalnih prihoda.“⁶

Carine se dijele prema različitim kriterijima. Uvozne carine predstavljaju najznačajniji oblik tog instrumentalnog akta. Naplaćivanje određenih iznosa domaćeg novca na vrijednost robe koja je uvezena pri ulasku u zemlju predstavlja formiranje odnosa vrijednosti domaćeg novca prema uvezenom artiklu, tako da vrijednost domaćeg novca može pasti u odnosu prema svjetskoj vrijednosti pojedinog artikla u određenom razmjeru s visinom carinskog opterećenja. Samim tim poskupljenje ocarinjenog

⁴ V.Pertot i D.Sabolović, *Međunarodna trgovinska politika*, Zagreb: Narodne novine, 2004.

⁵ I.Kersan-Škabić, *Ekonomija Europske unije*, Pula, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za ekonomiju i turizam „Dr. Mijo Mirković“ , 2012., str. 387

⁶ V.Pertot i D.Sabolović, *Međunarodna trgovinska politika*, Zagreb: Narodne novine, 2004.

proizvoda na domaćem tržištu znači da će se njegova potrošnja smanjiti u odnosu sa stanjem prije uvođenja carina.

Izvozna carina ima slično ekonomske djelovanje. Izvozna carina naplaćuje se na izvozne proizvode, svako oduzimanje proizvođaču od prodajne cijene naplatom carine djeluje kao smanjenje te iste cijene zbog povećanja produktivnosti iznad dotad postignute cijene u dotičnoj proizvodnji. „Onemogućavanje proizvođaču da prodaje proizvod po većoj cijeni znači prisiljavanje da se proizvod prodaje ispod stvarnih odnosa vrijednosti u toj grani, a u korist drugih grana.“⁷

Kada je riječ o embargu odnosno potpunoj zabrani vanjske trgovine, iako je riječ o načelno privremenim mjerama, iste mjere mogu biti puno opsežnije i dugotrajnije nego što se u teoriji pripisuje. Zabrane mogu biti specifičnog i općeg karaktera odnosno – kada se odnose na pojedine proizvode ili grupe proizvoda, tj. na neku specifičnu grupu proizvoda prema unaprijed utvrđenom kriteriju ili kada se odnose na cjelokupnu razmjenu neke zemlje s drugom zemljom.

Vrlo jasno je da zbog snažnog efekta, zabrane predstavljaju instrument trgovinske politike koje svrstavamo u mjere ekstremnog karaktera, te iz toga možemo zaključiti da za njih ima vrlo malo mjesta u suvremenim vanjskotrgovinskim odnosima.

Opširnim sustavom mjera SAD pokušava ostvariti određene vanjskotrgovinske ciljeve. Mjere se mogu podijeliti u više skupina između ostalog, one mjere koje direktno utječu na sami uvoz. S druge strane postoje i mjere kojima se postavlja direktan utjecaj na izvoz. Bitan dio trgovinske politike SAD-a su i mjere kojima se nastoji generirati utjecaj na trgovinu i proizvodnju, a to su poticaji, sanitarne mjere, standardi i fitosanitarne mjere. Isto tako, bitnu ulogu imaju i pravila i politike tržišnog natjecanja, općenito trgovinske politike koje uključuju i pravila koja se odnose na državna poduzeća i postupke privatizacije, pravo intelektualnog vlasništva i postupke javne nabave.“⁸

U sljedećem poglavlju osvrnuti će se na ciljeve i zadaće trgovinske politike.

⁷V. Pertot i D.Sabolović, *Međunarodna trgovinska politika*, Zagreb: Narodne novine, 2004., str. 127

⁸ V.Babić, *Protekcionizam i američka vanjskotrgovinska bilanca*. U: Cvečić, I. i Tomljanović, M., ur. *Liberalizacija, integracija, globalizacija i afirmacija protekcionizma* Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2020., str. 131 – 132

2.3. Ciljevi i zadaća trgovinske politike

Svrha svih državnih intervencija je usmjeriti trgovinu prema ispunjavanju jednog unaprijed određenog cilja. U međunarodnim odnosima, posebnu važnost imaju trgovinski tokovi. Trgovinski tokovi su vrlo složeni procesi. „Položaj države u međunarodnim trgovinskim politikama, bitno se odražava na njezino gospodarstvo, kao i na rast gospodarstva. S druge strane, gospodarstvo može patiti i od negativnih efekata, odnosno dolazi do povećanja mogućnosti da će negativni poremećaji na vanjskom planu utjecati na unutarnje države gospodarske tokove, stoga je bitno znati izabrati ispravne i prikladne trgovinske politike.“⁹

Trgovinska politika često je usmjerena na postavljanje određenih trgovinskih barijera kako bi se time postigao određeni cilj i još jedan dodatni razlog je punjenje državne blagajne. U tom smislu kao najčešći oblik trgovinske barijere postavljaju se carine.

Carina je najstariji instrument vanjskotrgovinske politike, odnosno najkorištenija protekcionistička mjera. Učinak uvođenja carina je da su proizvodi uvezeni iz zemlje za koju su carine nametnute skuplji, a time i manje privlačni domaćim kupcima, zbog čega je dugoročni efekt carine da se smanjuje kupnja i uvoz proizvoda na koje je carina nametnuta. Dodatni efekt carine, koji je nekada i primarni cilj da u državni proračun se donesu značajni iznosi novca.

„Kada je riječ o ekonomskom značenju carina, pravilo je da većina zemalja koje uvedu pojedine carine nikada ne ostaju samo na tim uvedenima i na pojedinim proizvodima na koje se carina odnosi, već dolazi do razvijanja cjelokupnog sustava carinskih stopa, a njegovom razradom nastaje sustav carinskih tarifa – sistematiziranih carinskih stopa za svu robu koja je podložna carinjenju.“¹⁰

Carine žele postići neke od sljedećih ciljeva, „a to su:

- regulacija opsega i usmjeravanje tijekova vanjskotrgovinske politike,

⁹ V.Babić, Protekcionizam i američka vanjskotrgovinska bilanca. U: Cvečić, I. i Tomljanović, M., ur. Liberalizacija, integracija, globalizacija i afirmacija protekcionizma Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2020., str. 129

¹⁰ V. Pertot., D. Sabolović, *Međunarodna trgovinska politika*, Zagreb: Narodne novine, 2004.,str. 133

- zaštita domaće proizvodnje,
- uravnoteženje bilance plaćanja,
- punjenje državnog proračuna¹¹

Uz carinske, veliku važnost posjeduju i necarinske trgovinske barijere. Necarinske trgovinske barijere uključuju sve propise i regulacije koje trgovanje čine otežanim ili nemogućim.

Među necarinskim barijerama je i kvota na uvoz, tj. vrsta trgovinske restrikcije koja postavlja ograničenje na uvoz određenih dobara. Time se umanjuje konkurencija na samom domaćem tržištu ograničavanjem, neograničenog uvoza dobara od stranih proizvođača. „Potrebno je i spomenuti najekstremniju trgovinsku barijeru, embargo na odrađeno dobro. Jasno je da cilj navedene mjere da se postavi apsolutna zabrana trgovanja određenim dobrom u nekoj državi, odnosno uvoz određenog dobra ili dobara.“¹²

U sljedećem poglavlju napravljen je osvrt na organizaciju zaslužnu za reguliranje svjetske trgovinske politike odnosno Svjetsku trgovinsku organizaciju.

2.4. Svjetska trgovinska organizacija (WTO) i trgovinska politika

Trgovinska politika je važan pojam kada se raspravlja o vanjsko-trgovinskim poslovima, te je bitan element za upravljanje svjetskom razmjenom robe i usluga između nacionalnih i regionalnih gospodarstava. Danas je značaj međunarodno trgovine sve veći pa ne čudi porast njezinog udjela u svjetskom bruto domaćem proizvodu koji je početkom 1970-ih godina iznosio 22%, te je 2012. godine ta brojka bila preko 50% ukupnog udjela u BDP-u, dok je 2021. iznosio 56.53%. Do takvog stanja je došlo zbog sve intenzivnije konkurencijske u drugoj polovici 20. stoljeća zbog čega je bilo potrebno uvesti širok raspon trgovinskih instrumenata kojima se lakše može kontrolirati cirkuliranje dobara na svjetskom tržištu.

¹¹Knego N.Knego, S.Renko i B. Knežević, *Trgovina i unutrašnja trgovinska politika: pretisak s komentarima*, Zagreb, Sveučilište u Zagrebu: Ekonomski fakultet., 2012., str. 341

¹²M. Kesner-Škreb, *Carina, Financijska teorija i praksa*, Zagreb, Institut za javne financije, 2003., str. 388

Različite restrikcije, u pogledu carine i uvoznih kvota uvedene su kako bi se zaštitili domaći interesi od strane inozemne konkurencije. Isto tako nacionalne vlade donose odluke koje podupiru male i veće izvozne kompanije putem različitih povlaštenih zajmova, osiguranja, tehničke podrške u svrhu obavljanja trgovinske misije na tržištu. „Dakle može se reći kako trgovinska politika zapravo reflektira otvorenost određene države ili izoliranost od ostatka svijeta, zbog čega je takva politika implementirana kroz različite multilateralne trgovinske sporazume. Ključnu ulogu u sporazumima te vrste imao je Opći sporazum o carinama i trgovini (*GATT*), od 1947. do 1995., nakon čega je zamijenjen Svjetskom trgovinskom organizacijom (*WTO*) koja u današnje vrijeme promovira trgovinsku liberalizaciju.“¹³

Svjetska trgovinska organizacija je međunarodna organizacija koja predstavlja institucionalni i pravni okvir multilateralnog trgovinskog sustava u područjima carina i trgovine robama, uslugama i intelektualnom vlasništvu. Osnovana je, te je službeno počela s radom 1. siječnja, 1995. godine.

2.4.1. Povijest Svjetske trgovinske organizacije

WTO je nastala na temelju pregovora koji su se niz godina vodili u okvir općeg sporazuma o carinama i trgovini prethodno spomenutog kao (*GATT*), i sve aktivnosti WTO-a, rezultat su pregovora. Osnivanje samog *WTO*-a temelji se na četiri runde pregovora poznatijih kao (Dillonova runda, Kennedijeva runda, Tokijska runda i Urugvajski runda), a glavni dio sadašnjeg rada proizlazi iz pregovora za vrijeme Urugvajski runde (od 1986. do 1994. godine).

2.4.2. Načela Svjetske trgovinske organizacije

Glavni cilj *WTO*-a je postizanje održivog ekonomskog rasta i razvoja opće dobrobiti liberalnog trgovinskog okruženja i postizanje bolje suradnje u vođenju svjetske ekonomske politike. „*WTO* je fokusiran na stvaranje otvorenog i ravnopravnog sustava trgovine, stvaranje progresivne liberalizacije i eliminacije carinskih i necarinskih barijera

¹³ J.B.Velut, *Trade Policy*, International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences, 2015., str. 485–490

u prometu roba i usluga.“¹⁴ Također WTO se usmjerava na uklanjanje svih oblika protekcionističkih mjera i diskriminacijskih tretmana u međunarodnim trgovinskim odnosima, i kreiranje integracije razvijenih zemalja i zemalja u razvoju u multilateralni sustav, te postizanje najvećeg mogućeg stupnja transparentnosti u okviru multilateralnog trgovinskog sustava.

Postoje načela *WTO*-a koja sadrže nekoliko pravila usmjerenih na stvaranje multilateralnog sustava, „a to su sljedeća načela:

- I. Načelo nediskriminacije – uključuje načela najpovlaštenije nacije i načelo nacionalnog tretmana,
- II. Načelo liberalizacije trgovine – potiče konkurenciju i unaprijeđuje pomoć zemljama u razvoju.
- III. Načelo reciprociteta – države se obvezuju na uzajmne ekonomske odnose tj. interesi druge strane poštuju se na isti način kako druga strana poštuje interese prve.
- IV. Načelo transparentnosti – države moraju biti dosljedne provođenju trgovinske politike.“¹⁵

Zadaća ili funkcija *WTO*-a je upravljati trgovinskim sporazumima, rješavanje trgovinskih sporova, analiza i nadzor nacionalnih trgovinskih politika, surađivanje s drugim međunarodnim organizacijama, pružanje pomoći i tehničke podrške zemljama u razvoju i slabo razvijenim zemljama, te posjedovanje foruma za trgovinske pregovore.

2.4.3. Struktura Svjetske trgovinske organizacije

Članice Svjetske trgovinske organizacije mogu biti države ili carinski teritoriji (*Taiwan*), a organizacija danas broji sveukupno 164 zemlje članice, a 20 zemalja ima status promatrača. Države promatrači prema pravilima organizacije moraju

¹⁴ WTO, What we stand for, https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/what_stand_for_e.htm, pristupljeno (10.07.2023.).

¹⁵ WTO, What we do, https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/what_we_do_e.htm, pristupljeno (11.07.2023.).

nakon 5. godina u statusu zemlje promatrača pokrenuti pregovore o pristupanju *WTO-u* kao punopravne članice.

Organizacijska struktura *WTO-a* „sastoji se od sljedećih tijela:

- 1) Ministarske konferencije – najviše tijelo *WTO-a*, odlučuje o svim važnim pitanjima oko multilateralnih trgovinskih sporazuma
- 2) Glavnog vijeća – tijelo koje odlučuje o pitanjima u organizaciji u razdoblju između Ministarskih konferencija, sastoji se od Tijela za rješavanje sporova i Tijela za pregled trgovinskih politika,
- 3) Vijeća – tijelo odgovorno Glavnom vijeću i sastavljeno od predstavnika svake države članice
- 4) Odbori i radne skupine – najniže tijelo unutar svjetske trgovinske organizacije.“¹⁶

¹⁶ WTO, Who we are, https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/who_we_are_e.htm, pristupljeno (11.07.2023.).

3. PANDEMIJA COVID-19

Pandemija COVID-19 ili koronavirusa započela je u Kini ~~u gradu~~ 2019. godine. Mnogo je pretpostavki bilo o izvoru virusa, no danas se konkretno veže za veleprodajnu tržnicu s plodovima mora grada WuHuhana. Prvi slučajevi bolesti primijećeni su kod osoba koje su imale kontakt s morskom hranom i živim životinjama na ovoj tržnici koja se bavi prodajom riba i divljih životinja. Ovaj virus identificiran je kao novi soj koronavirusa koji do tada nije bio prepoznat kod ljudi te se vjeruje kako je virus mogao biti prenesen s životinja na ljude, s tržnice kao mogućim mjestom prvotnog širenja¹⁷. Udaljenost ovog grada od ostalih zemalja pridalo je nerealnoj sigurnosti u koju su vlade uvjeravale stanovnike, no COVID-19 se brzo proširio unutar Kine i izvan nje, izazivajući ozbiljne simptome poput groznice, kašlja i otežanog disanja. Mnoge zemlje krenule s ograničenjima u putovanjima i izvozu kako bi suzbile daljnje širenje virusa. Virus se prenosi kapljičnim putem, uglavnom putem kašlja i kihanja zaraženih osoba te dodira kontaminiranih površina. Svjetska zdravstvena organizacija proglasila je pandemiju 11. ožujka 2020. godine. Pandemija je izazvala globalnu krizu zdravstva i ozbiljno utjecala na javno zdravstvo, gospodarstvo i svakodnevni život diljem svijeta. Države su poduzimale različite mjere kako bi suzbile širenje virusa, uključujući lockdowne, ograničenja putovanja, poticanje fizičkog distanciranja i promociju nošenja maski.

3.1. Opće informacije o virusu

COVID-19 je bolest uzrokovana virusom SARS-CoV-2, koji pripada obitelji koronavirusa. Virus se prenosi kapljičnim putem, obično putem kašlja, kihanja, govora ili disanja zaražene osobe. Može se prenositi i preko kontaminiranih površina, gdje virus može preživjeti određeno vrijeme. Inkubacijsko razdoblje, tj. vrijeme od izlaganja virusu do pojave simptoma, obično je 2-14 dana. Simptomi variraju od blagih do teških i mogu uključivati groznicu, kašalj, otežano disanje, umor, gubitak osjeta okusa ili mirisa, te probavne tegobe. Starije osobe i osobe s postojećim zdravstvenim stanjima poput dijabetesa, kardiovaskularnih bolesti ili oslabljenog imunološkog sustava imaju veći rizik od težih oblika ove bolesti. Prevencija uključuje pridržavanje higijenskih mjera poput

¹⁷ History of COVID-19, Sarah Moore, 2021, <https://www.news-medical.net/health/History-of-COVID-19.aspx>, pristupljeno (29.8.2023.)

redovitog pranja ruku, nošenja maski, održavanja fizičke udaljenosti od drugih te izbjegavanje masovnih okupljanja. Globalni napor za razvoj cjepiva protiv SARS-CoV-2 rezultirao je brzim razvojem više cjepiva koja su prošla kroz klinička ispitivanja i odobrena za hitnu uporabu. Cjepiva su odigrala ključnu ulogu u suzbijanju ozbiljnosti bolesti i širenja virusa.¹⁸

3.2. Reakcija WHO-a na pandemiju

Općinska zdravstvena komisija Wuhana informirala je WHO o slučajevima „zarazne upale pluća“ te WHO 31.12.2019. objavljuje saznanja o novom virusu. Ova obavijest zabrinula je sve zdravstvene institucije diljem svijeta koje su tražile još više informacija o virusu. Opsežan paket dokumenata sa smjernicama za zemlje nastaje, počekom siječnja 2020.godine, od strane WHO-a koji pokrivaju teme povezane s upravljanjem izbijanjem nove bolesti. Neke od tema su: prevencija i kontrola infekcija, savjeti za putovanja, paket proizvoda za bolesti, laboratorijska ispitivanja i druge. WHO se sastaje s dužnosnicima javnog zdravstva 20. i 21.siječnja 2020. u Wuhanu kako bi saznao više o slučajevima novog koronavirusa. Glavni tajnik na inicijativu glavnog direktora WHO-a počinje s aktivacijom politike upravljanja kriznim situacijama UN-a te se prvi sastanak održava 11.veljače 2020.godine. Svjetska zdravstvena organizacija odigrala je ključnu ulogu u praćenju, istraživanju, informiranju i koordinaciji odgovora na pandemiju COVID-19. Reakcije WHO-a bila su usmjerena na pružanje informacija, koordinaciju napora, podršku zdravstvenim sustavima i promicanje međunarodne suradnje kako bi se zajednički suočili s pandemijom.¹⁹

3.3. Odgovor država na pandemiju Covid-19

Prve države koje su reagirale na početno širenje COVID-19 bile su uglavnom one koje su prve zabilježile slučajeve ili su bile geografski blizu Kine. Te reakcije bile su usmjerene na identifikaciju slučajeva, proglašenje karantene i praćenje kontakata, dok su kasnije, kako se situacija pogoršavala, usvojene strože mjere kao što su zatvaranja, ograničenja putovanja i distanciranje. Kina, Južna Koreja, Singapur, Japan i Italija su se

¹⁸ WHO, Coronavirus disease (COVID-19), 2023., [https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/coronavirus-disease-\(covid-19\)](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/coronavirus-disease-(covid-19)) (pristupljeno 29.8.2023.)

¹⁹ WHO, Timeline: WHO's COVID-19 response, <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/interactive-timeline> (pristupljeno 29.8.2023.)

među prvima susrele s pandemijom COVIDA-19. Kineske vlasti brzo su reagirale zatvaranjem tržnice s divljim životinjama i kasnijim ograničavanjem putovanja iz Wuhan-a. Uveli su stroge mjere karantene i nadzora, zatvorili su javna mjesta te su provodili masovno testiranje i praćenje kontakata. Južna Koreja uspostavila masovno testiranje, povećavši kapacitete za testiranje i omogućivši brzu dijagnozu. Država je također koristila tehnologiju praćenja mobilnih uređaja kako bi pratila kontakte zaraženih osoba i osigurala pridržavanje izolacija. Singapur je imao slične mjere kao i Južna Koreja te se implementirala mjera fizičkog distanciranja uz nošenje zaštitnih maski. Japan je počeo provoditi testiranja i praćenje kontakata, ali je također koristio različite pristupe kako bi se sačuvala normalna svakodnevnica. U početku su usmjerili svoje napore na pripreme za Olimpijske igre te su ih s vremenom bili prisilni odgoditi. Italija se suočila s brzim širenjem virusa, posebno u regiji Lombardija. U početku su usvojili mjere ograničenja putovanja i zabrane javnih događaja, ali širenje virusa je dovelo do strožih mjera zatvaranja pa čak i karantene.²⁰

3.4. Prve trgovinsko-političke mjere država

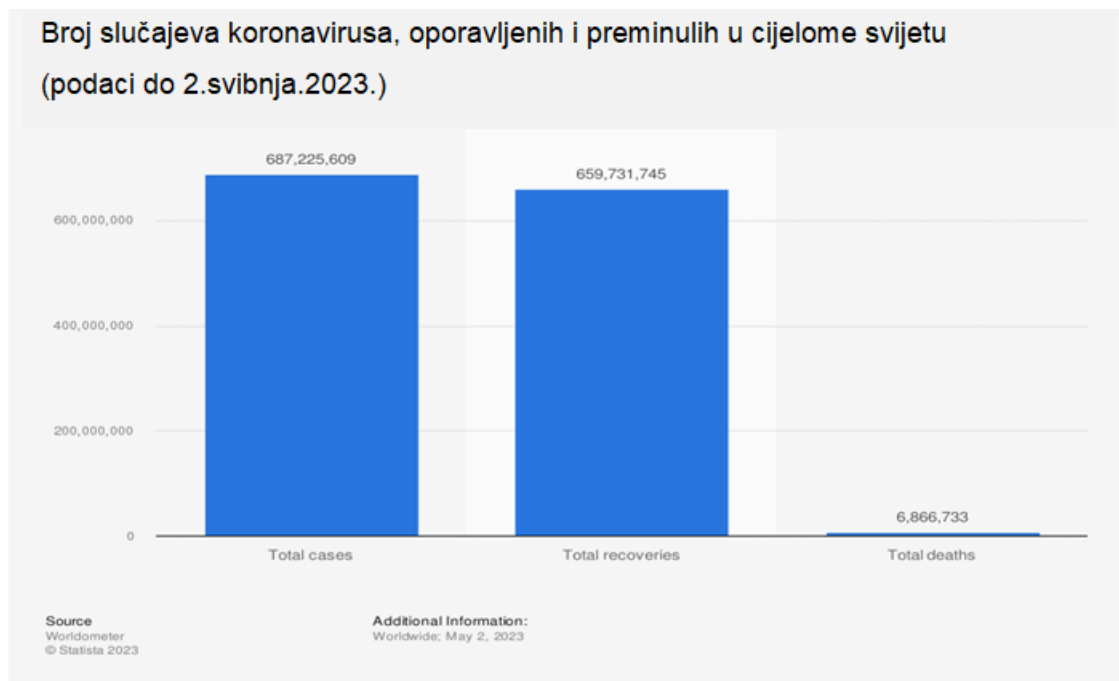
U početnim fazama pandemije države su počele s prvim trgovinsko-političkim mjerama kako bi zaštitile stanovnike i omogućili opskrbu medicinskim potrepštinama. Tako je SAD uveo restrikcije putovanja za osobe koje su bile u Kini i drugim pogođenim zemljama. Ove mjere uključivale su ograničavanje ulaska putnika iz tih zemalja²¹. EU i njezine države članice su također uvele restrikcije putovanja iz pogođenih područja. Također je došlo do pojačane kontrole na granicama i uvođenja ograničenja za izvoz medicinskih potrepština kako bi se osigurala dostupnost u zemlji. Indija je ograničila izvoz određenih medicinskih potrepština poput maski i respiratora kako bi osigurala dovoljne zalihe za domaće potrebe te je i Rusija ograničila izvoz cijele zaštitne opreme i medicinskih potrepština kako bi osigurala dovoljne zalihe za svoje stanovništvo.

²⁰ Tabari, P. et al., „ International Public Health Responses to COVID-19 Outbreak: A Rapid Review“, National Library of Medicine, 2020., <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7253494/> (pristupljeno 29.8.2023.)

²¹ Bown, C.,H., „How COVID-19 Medical Supply Shortages Led to Extraordinary Trade and Industrial Policy“, National Library of Medicine, 2022., <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8441910/> pristupljeno (28.9.2023.)

Pandemija Covida-19 traje od prvog proglašenja pandemije koju objavljuje WHO 11.ožujka.2020. te sve do 5. svibnja.2023. kada WHO objavljuje kako COVID-19 više nije globalna zdravstvena opasnost.²²

Grafikon 1: Broj slučajeva koronavirusa, oporavljenih i preminulih u cijelome svijetu do 2.svibnja.2023.

Izvor: Statista, Number of coronavirus (COVID-19) cases, recoveries, and deaths worldwide as of May 2, 2023, <https://www.statista.com/statistics/1087466/covid19-cases-recoveries-deaths-worldwide> (pristupljeno 29.8.2023.)

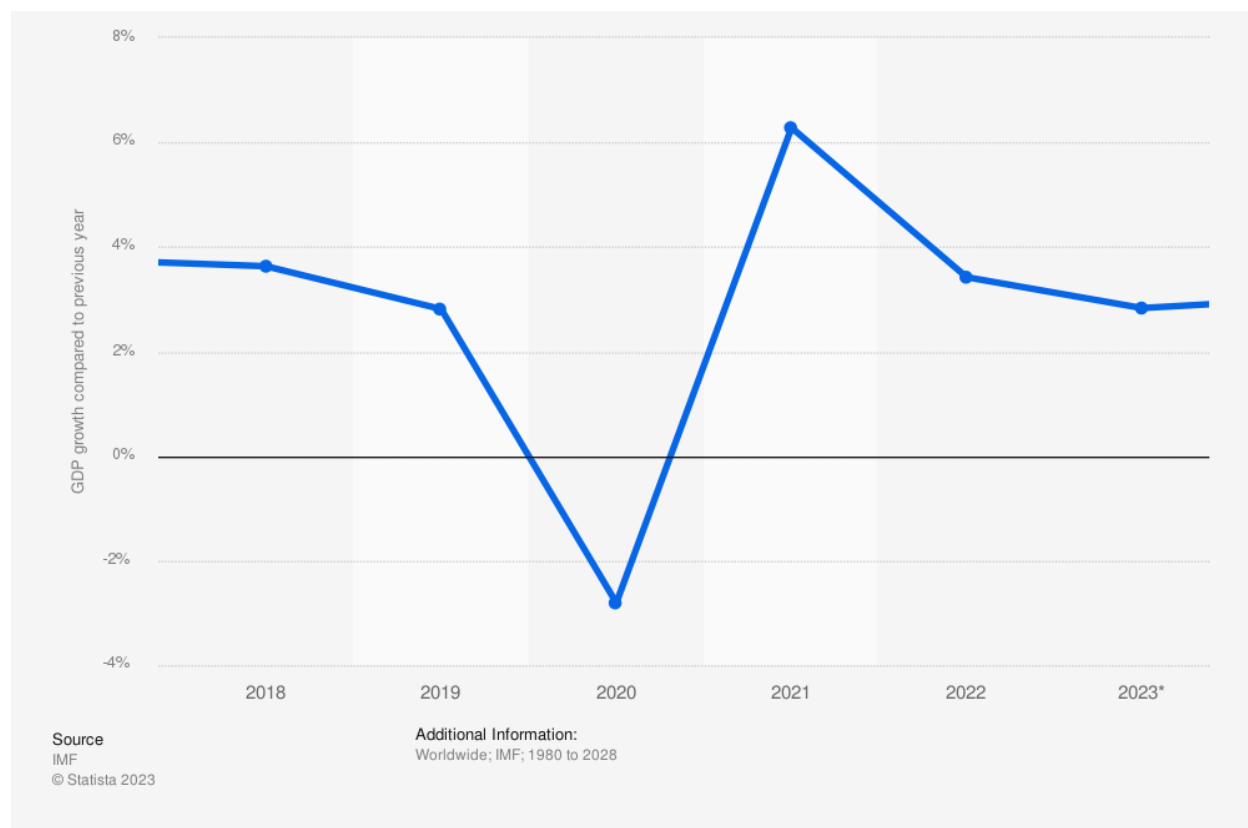
Covid-19 je i dalje aktualan virus, no više nije opasnost, zahvaljujući različitim cjepivima, napredku zdravstva i samoj mutaciji virusa koji se prilagodio intezitetu prehlade i gripe. Do početka svibnja 2023.godine ukupno je zabilježeno 687,2 milijuna slučajeva zaraze dok se 659,7 milijuna ljudi oporavilo te je preminulo ukupno 6,9 milijuna ljudi.

Kako su mnoge zemlje bile prisiljene na višemjesečne karantene u 2020. Tako se smanjila i globalna, gospodarska aktivnost. Kao rezultat toga, bruto domaći proizvod pao je na rekordno niske razine u mnogim gospodarstvima. Iako je teško procijeniti

²² „Covid-19 Pandemic Timeline Fast Facts“,CNN, Health,2023.,<https://edition.cnn.com/2021/08/09/health/covid-19-pandemic-timeline-fast-facts/index.html>

kolika je bila ekonomska šteta globalne pandemije koronavirusa, ona je imala ozbiljne negativne učinke na globalno gospodarstvo. Tijekom 2020. ukupni svjetski bruto domaći proizvod pao je za 3,4 %. Globalni BDP dosegao je 84,54 bilijuna američkih dolara u 2020. što u perspektivi znači da pad gospodarskog rasta od 3,4 % je rezultirao s više od dva bilijuna američkih dolara izgubljene ekonomske proizvodnje. Međutim, globalno gospodarstvo brzo se oporavilo od početnog šoka, dosegnuvši pozitivne razine rasta 2021. Te je godine BDP dosegnuo 92,3 bilijuna američkih dolara i očekuje se da će nastaviti rasti u narednim godinama, iako ruski rat u Ukrajini od veljače 2022 može spriječiti daljnji gospodarski rast.²³

Grafikon 2: Rast globalnog bruto domaćeg proizvoda od 1980. do 2022., s prognozama do 2028.

Izvor: Statista, Growth of the global gross domestic product (GDP) from 1980 to 2022, with forecasts until 2028, 2023., <https://www.statista.com/statistics/273951/growth-of-the-global-gross-domestic-product-gdp/>, (pristupljeno 29.8.2023.)

²³ „Impact of the coronavirus pandemic on the global economy - Statistics & Facts“, Statista, 2023., <https://www.statista.com/topics/6139/covid-19-impact-on-the-global-economy/#topicOverview>

Pandemija COVID-19 imala je različit utjecaj na različite sektore i industrije. Kako su zemlje diljem svijeta zatvorile svoje granice i nametnule ograničenja putovanja, posebno je bila pogođena industrija putovanja i turizma. Ograničenja putovanja dovela su do naglog smanjenja broja letova diljem svijeta. S druge strane, internetska trgovina je „procvjetala“. Budući da su trgovci bili prisiljeni zatvoriti svoje fizičke trgovine tijekom pandemije, sve veći broj ljudi odlučio je ili bio prisiljen kupovati robu putem interneta.²⁴

²⁴ loc.cit.

4. TRGOVINSKA POLITIKA U POSTPANDEMIJSKOM RAZDOBLJU

Pandemija COVID-19 zasigurno je promijenila cijeli gospodarski sustav te je postavila prepreku kojom se ubrzao proces veće digitalizacije koji bi zasigurno trajao nekoliko godina. Sve države reagirale su što prije kako bi efikasno i brzo oporavile narušeni gospodarski sustav. Ekstremne padove u 2020. godini trebalo je u 2021. nadoknaditi što se naposljetku i dogodilo. Iako je korona virus i dalje prisutan u svijetu, razdoblje od 2023.godine možemo zasigurno nazvati postpandemijsko razdoblje. Mediji su tokom pandemije pretjerano diskutirali o „novom normalnom“ koje će biti posljedica pandemije koronavirusa. U ovom poglavlju obraditi ćemo promjene u trgovinskoj politici zemalja koje su se dogodile utjecajem pandemije te usporediti postpandemijsko i pandemijsko razdoblje kako bi utvrdili značajnost COVID-19 na svjetsko gospodarstvo.

Postpandemijskim razdobljem trebalo je oblikovati unaprijeđenu globalnu trgovinu. Mnoge države su prepoznale ranjivosti globalnih lanaca opskrbe tijekom pandemije, što je potaknulo veće nastojanje za diversifikacijom i smanjenjem ovisnosti o drugim državama. Ovo je potaknulo jačanje regionalnih trgovinskih sporazuma i inicijativa kako bi se osigurala stabilnost opskrbe osnovnim potrepštinama. Također, pojedine države su povećale poticaje za lokalnu proizvodnju, kako bi smanjile rizik od nestanka ključnih proizvoda i smanjile utjecaj globalnih poremećaja. Države su sve više prelazile na online trgovinu i digitalne platforme kako bi održale ekonomske aktivnosti što je dovelo do ubrzanog usvajanja tehnologija kao što su elektroničko plaćanje, e-trgovina i e-dokumentacija. Digitalna trgovina postala je ključni element globalnih trgovinskih aktivnosti.²⁵ Pošto je došlo do ogromnog testa za sve kompanije, koji neke nisu „preživjele“, tvrtke su postale svjesnije neočekivanog rizika u poslovanju. Države su sve više usvajale politike i strategije upravljanja rizikom kako bi se bolje nosile sa sličnim krizama u budućnosti. To uključuje bolje pripreme za krize u opskrbi, fleksibilnije trgovinske sporazume i uspostavu planova za hitne situacije. Ukazana je potreba za jačanjem suradnje između država kako bi se suočili s globalnim izazovima. Ovo je potaknulo mnoge države da se ponovno fokusiraju na multilateralne organizacije kao

²⁵ „The territorial impact of COVID-19: Managing the crisis across levels of government“, OECD, 2020., <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/the-territorial-impact-of-covid-19-managing-the-crisis-across-levels-of-government-d3e314e1/>

što je WTO, kako bi se unaprijedila koordinacija i izbjegla eskalacija trgovinskih napetosti. Mnoge države su ponovno procijenile svoje zalihe nužnih roba kao što su medicinska oprema i osnovne potrepštine. Postpandemijsko razdoblje obilježile su revizije politika i planova za osiguranje dovoljnih zaliha ovih roba kako bi se osigurala spremnost za buduće krizne situacije. Također, potaknulo se još veće razmišljanje o održivosti proizvoda i zaštiti okoliša u globalnoj trgovini.²⁶

Promjene u trgovinskoj politici u postpandemijskom razdoblju odražavaju potrebu za fleksibilnošću, održivošću, boljom pripremom za krize i većom suradnjom među državama. Ova razdoblja izazova otvaraju prilike za restrukturiranje i inovacije u trgovinskim sustavima kako bi se osigurala stabilnost i prosperitet u budućnosti.

4.1. Protekcionističke mjere

Zemlje su primijenile različite strategije za kontrolu pandemije na temelju svojih ekonomskih, kulturnih i zdravstvenih situacija u kojima su se nalazile. Ove strategije kontrole mogu se podijeliti u dvije vrste: jedna vrsta je strategija suzbijanja, a druga je strategija ublažavanja. Strategija suzbijanja usmjerena je na prevenciju bolesti i kontrolu kroz tri aspekta: izvor zaraze, putovi prijenosa i osjetljiva populacija, dok je strategija ublažavanja usmjerena na smanjenje stope prijenosa, tvrdeći da se širenje koronavirusa ne može potpuno prekinuti.²⁷ Otvorenost EU-a, prije krize uzrokovane koronavirusom bila je među najvećima u svijetu, s 35 milijuna europskih radnih mjesta ovisnih o izvozu i njih 16 milijuna ovisnih o stranim ulaganjima. EU je ujedno i najveći svjetski ulagač, a ulagači iz EU u inozemstvu imaju ulaganja u vrijednosti od više od 8,7 bilijuna eura, što doprinosi konkurentnosti poduzeća iz EU-e. COVID-19 dodatno je otežao izazove trgovinske politike EU da se održi na poziciji jednog od globalnih lidera u sve izazovnijem okruženju te će biti potrebno oblikovanje usklađenije i integriranije trgovinske politike s vanjskim i unutarnjim prioritetima EU.²⁸ U novoj, globalnoj,

²⁶ „Resilience of global supply chains“, European parliament, 2021, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698815/EPRS_BRI\(2021\)698815_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698815/EPRS_BRI(2021)698815_EN.pdf)

²⁷ Chen.H. et al., „Response to the COVID-19 Pandemic: Comparison of Strategies in Six Countries, 2021, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8515016/>

²⁸ Mrkonjić Ž., Jerinić M. i A. Barić, „POSLEDICA COVID KRIZE NA MEĐUNARODNO POSLOVANJE I TRGOVINSKE POLITIKE ZEMALJA.“ Zbornik radova Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru

zdravstvenoj krizi, trgovina je ključna za spašavanje života i sredstava za život. Međunarodna suradnja je potrebna kako bi trgovina funkcionirala. Usred velike neizvjesnosti, postoje četiri stvari koje možemo učiniti:

- potaknuti povjerenje u trgovinu i globalna tržišta poboljšanjem transparentnosti o radnjama i namjerama politika povezanih s trgovinom,
- održavati protok lanaca opskrbe, posebno za osnovne stvari kao što su zdravstvene potrepštine i hrana,
- izbjeći pogoršanje situacije nepotrebnim izvoznim ograničenjima i drugim trgovinskim preprekama,
- čak i usred krize, dugoročno razmišljanje.²⁹

Jedan od instrumenata kojima su mnoge zemlje utjecale na pandemiju COVID-19 bila je trgovinska politika. Spuštene su zapreke uvozu medicinskih proizvoda i potrepština te poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, a uvedena su i ograničenja na izvoz te robe. Kombinacija olakšavanja uvoza i kontrole izvoza vođena je ciljem maksimiziranja dostupnosti kritičnih zaliha na domaćem tržištu. Praćenje korištenja mjera trgovinske politike u stvarnom vremenu je teško jer države kasno ili uopće ne obavijeste WTO o promjenama u trgovinskoj politici.³⁰

Medicinske i higijenske potrepštine bile su najpotrebnija roba u pandemiji. Mnoge su države uvele ograničenja izvoza ili ih potpuno zaustavila zbog opskrbe svojega stanovništva i zbog smanjenja širenja virusa. Mjere u okviru prehrambenih proizvoda su slične kao i kod medicinskih potrepština. Tokom pandemijskog razdoblja nastajalo se smanjiti mjeru ovisnosti o trgovinskim partnerima za opskrbu proizvodima kao što su medicinske i higijenske potrepštine, hrana i dr. Ovime se pokušalo zaustaviti širenje zaraze, ali i poboljšati domaće gospodarstvo bez dodatnih rizika oko opskrbe. Kako bi se još povećala dostupnost ovih potrepština, države su ukinule uvozne carine za

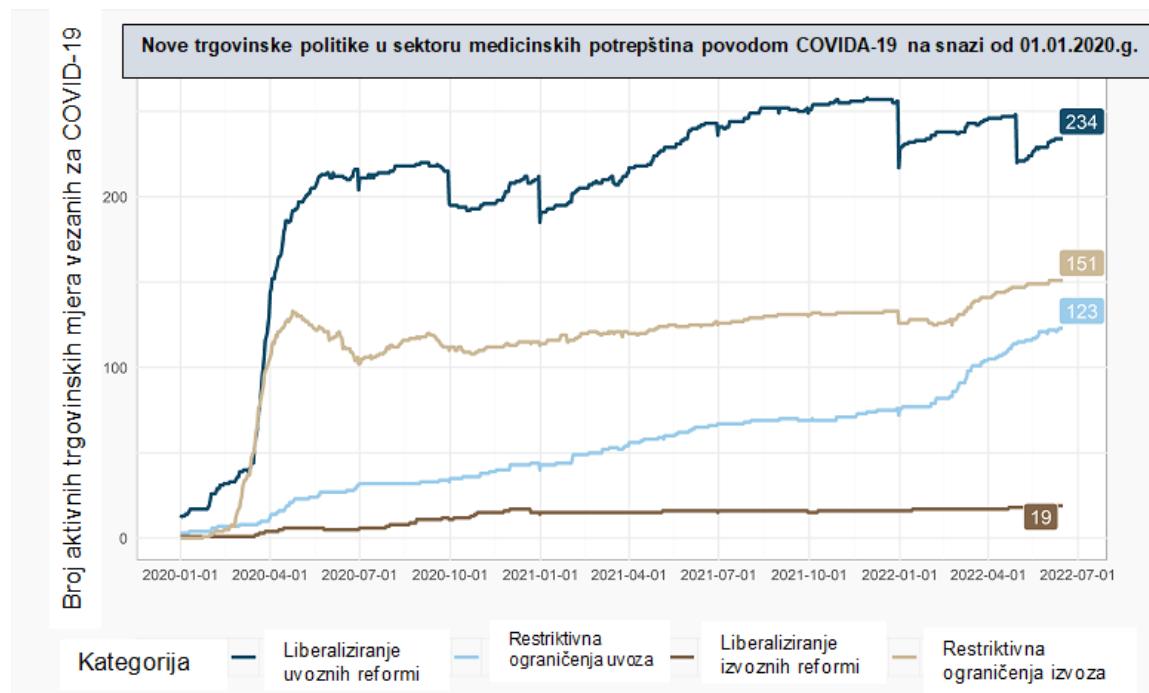
,posebno izdanje, 2021, 89-109,. Dostupno na Hrčak Srce, <https://hrcak.srce.hr/file/406003>, (pristupljeno 30.8.2023.)

²⁹ „COVID-19 and international trade: Issues and actions“, *OECD, 2020*, <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/covid-19-and-international-trade-issues-and-actions-494da2fa/#section-d1e70>, (pristupljeno 30.8.2023.)

³⁰ Evenett S. Et al., „Trade policy responses to the COVID-19 pandemic crisis: Evidence from a new data set“, *National Library of Medicine, 2021.*, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8013749/> (pristupljeno 30.8.2023.)

medicinske potrepštine tokom pandemije. Grafikon 3 dokaz je rasta trgovinskih mjera za medicinske potrepštine od 3.mjeseca 2020. godine. Broj liberaliziranih uvoznih reforma iznosi 234 u 2022.godini te je najveći rast u odnosu na druge mjere. Mjere ograničenja izvoza medicinskih potrepština isto su imale najveći porast od ožujka 2020. godine te ih je ukupno bilo 151 sredinom 2022.godine. Broj liberaliziranih izvoznih reformi nije imao značajnog porasta dok je broj mjera ograničenja uvoza u laganom porastu od 4.mjeseca 2020.godine te je sredinom 2022.godine iznosio 123.

Grafikon 3: Nove mjere trgovinske politike u sektoru medicinskih potrepština

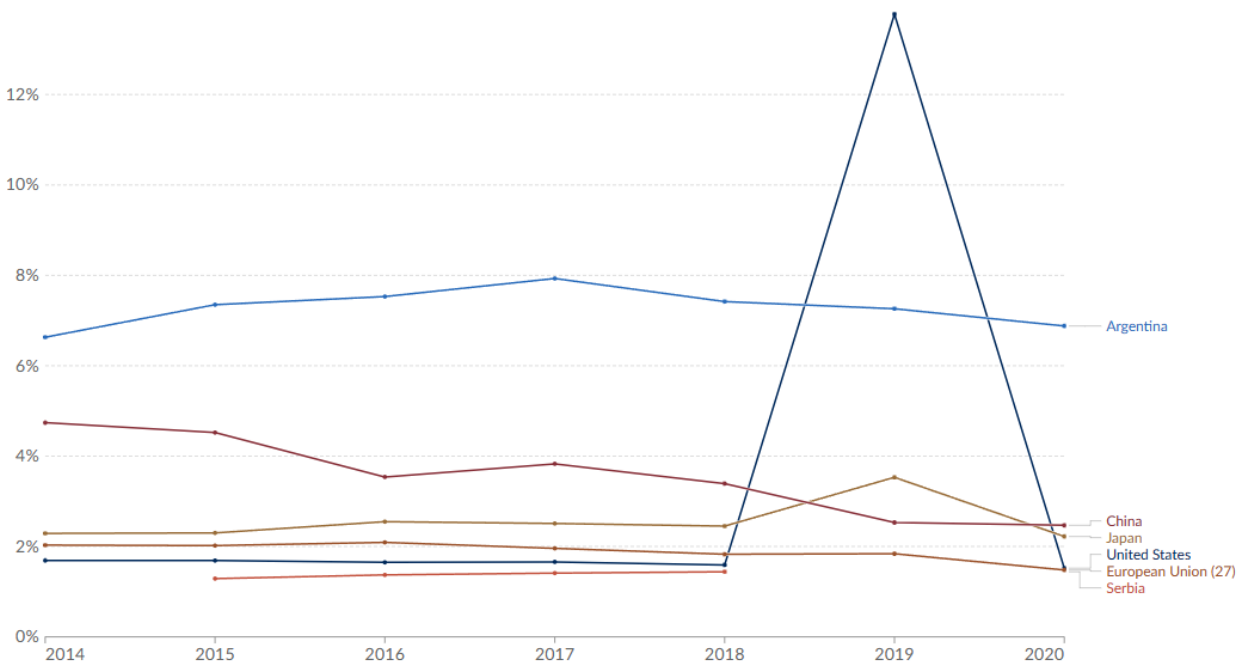

Izvor: The World Bank, „ COVID-19 Trade Policy Database: Food and Medical Products, [online fotografija], 2022, <https://www.worldbank.org/en/topic/trade/brief/coronavirus-covid-19-trade-policy-database-food-and-medical-products>, (pristupljeno 14.09.2023.)

Grafikon 4 prikazuje carinske stope SAD-a, Argentine, Kine, Japana i EU za sve proizvode u razdoblju od 2015. do 2020. godine. Krivulje SAD-a imanja najstrijmiji porast carinske stope od 2018. do 2019.godine. Tijekom predsjedništva Donalda Trumpa u SAD-u su se uvele carine na otprilike 283 milijardi dolara uvoza SAD-a. Carinske stope kretale su se između 10% i 50% te je započeo trgovinski rat s Kinom. Najvišu carinsku stopu u 2019.godini prema grafikonu ima SAD s carinskom stopom od 13.78% dok

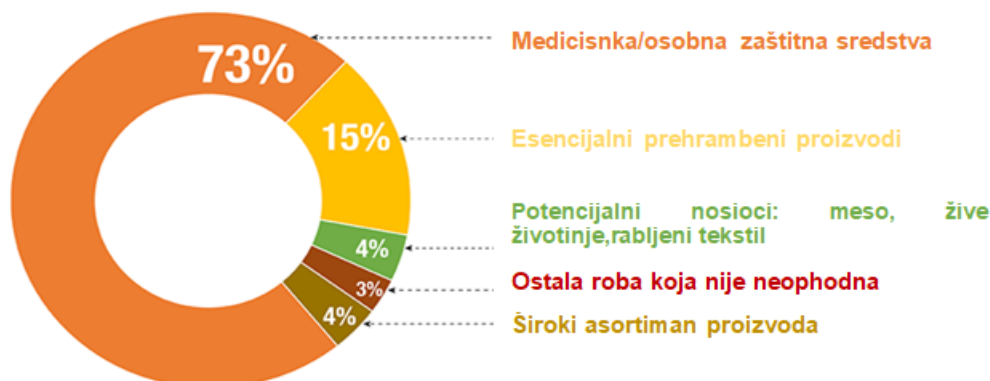
najnižu carinsku stopu ima EU od 1.84%. U 2020.godini carinske stope SAD-a za sve proizvode snizile su se na rang ostalih zemalja. Carinska stopa SAD-a u 2020.godini iznosi 1.52% dok BiH iznosi 2.86%, a najvišu stopu ima Argentina s 6.88%. Carinske stope na sve proizvode svih zemalja smanjile su se u 2020.godini usporedbom s 2019.godinom.

Grafikon 4: Carinska stopa za sve proizvode, od 2015. do 2020.godine

Izvor: Our World in Data, Tariff rate across all products, 1988. to 2020, [online fotografija], https://ourworldindata.org/grapher/tariff-rate-applied-weighted-mean-all-products?time=2014..2020&country=ARG~CHN~JPN~USA~OWID_EU27~SRB, (pristupljeno 14.09.2023.)

Grafikon 5: Obuhvat proizvoda s necarinskim mjerama u 2021.godini

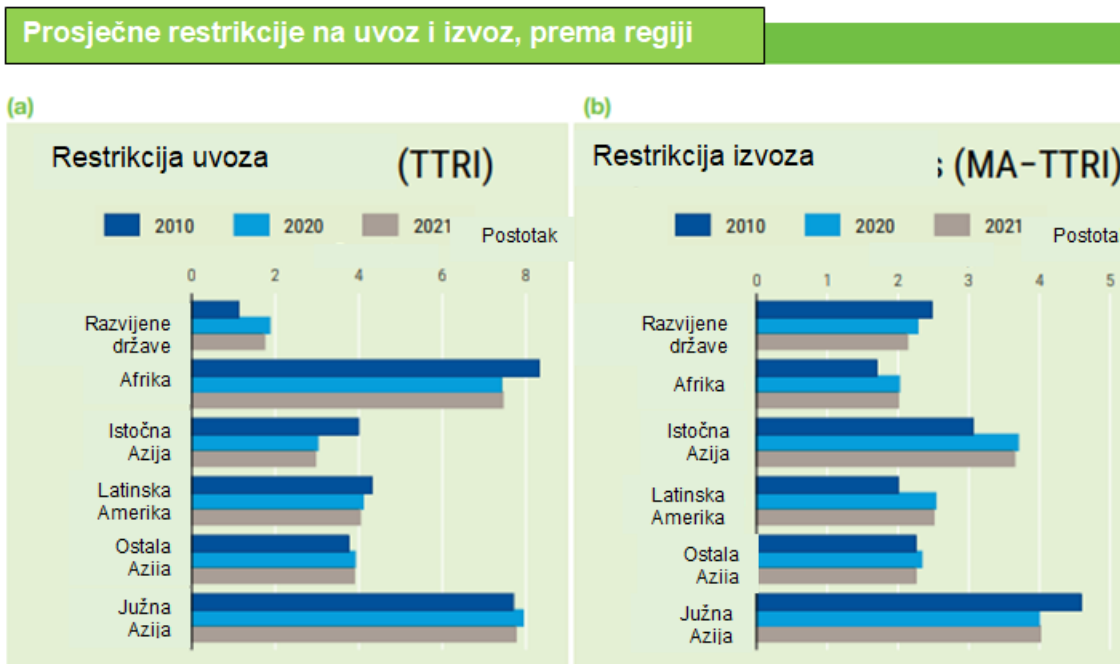

Izvor: UNCTAD, „COVID-19 and NTMs“, 2021., [online fotografija], <https://unctad.org/topic/trade-analysis/non-tariff-measures/covid-19-and-ntms> , (pristupljeno 14.09.2023.)

Pošto je medicinska oprema najpotrebnija roba tokom pandemije najviše ne-carinskih mjera primjenjuju se na medicinska sredstva te sredstva za osobnu zaštitu (Grafikon 5). Porasla je potražnja za nužnim prehrambenim proizvodima te je tako bila potrebna veća zaliha, stoga je logično da 15% ne-carinskih mjera zauzimaju esencijalni prehrambeni proizvodi. Carinske stope su ostale uglavnom stabilne između 2010. i 2021. Značajna iznimka je porast carina u razvijenim zemljama. To je uglavnom zbog „osvetničkih“ carina između SAD-a i Kine. U širem smislu, restriktivnost uvoza ostaje relativno veća u zemljama u razvoju, posebno u Južnoj Aziji i Africi. Izvoznici u istočnoj i južnoj Aziji suočavaju se s relativno većim carinama. Za nedavno povećanje carina s kojima se suočio istočnoazijski izvoz uvelike je zaslužan SAD, kroz nametanja carina na uvoz iz Kine.³¹

³¹ UNCTAD, Key statistics and trends in Trade Policy 2022, 2023

Grafikon 6 Prosječne restrikcije na uvoz i izvoz, prema regiji

Izvor: UNCTAD, *Key statistics and trends in Trade Policy 2022*, [online fotografija], https://unctad.org/system/files/official-document/ditctab2023d2_en.pdf, (pristupljeno 29.8.2023.)

Grafikon 6 prikazuje indeks restriktivnosti trgovine, TTRI (Trade restrictiveness index), koji mjeri prosječnu razinu carinskih ograničenja nametnutih na uvoz. Indeks se ponderira kako bi se kontrolirale različite uvozne vrijednosti i različite vrijednosti elastičnosti potražnje. Parametar za pristup tržištu, MA-TTRI (Market Access Trade restrictiveness index) sažima restriktivnost carina s kojom se suočava izvoz. Oba indeksa izračunavaju se na temelju primijenjenih carina (ad valorem i specifične carine), uključujući tarifne povlastice. Multilateralna i unilateralna liberalizacija pridonijela je smanjenju carinskih ograničenja tijekom posljednjeg desetljeća. Ipak, unatoč kontinuiranom opadajućem trendu, proces liberalizacije carina je velikim dijelom zaustavljen. Naime, tijekom posljednje dvije godine carine su porasle u nekim slučajevima, ali uglavnom zbog uzvratne carine između SAD-a i Kine. Kao i 2021., restriktivnost carina i dalje ostaje znatno veća u zemljama u razvoju nego u razvijenim zemljama. Među zemljama u razvoju restriktivnost uvoza najveća je u Južnoj Aziji i Africi.³² Privremene trgovinske mjere svih regija u svojoj srži su slične, no razlikuju se

³² UNCTAD, *Key statistics and trends in Trade Policy 2022*, 2023.

prema zemljama na koje se primjenjuju i trajanju te nekim specifičnostima. Tokom pandemije dosta trgovinskih mjera se dodatno nadopunjavalo te im se produžilo vrijeme trajanja. Neke trgovinske mjere traju i dan danas kao što je kod Kine mjera zabrane izvoza maski za lice i cjepiva protiv COVID-19. Argentina i Srbija gledajući tablicu 1 ukinule su sve trgovinske mjere u 2020. ili 2022.godini. Dozvole za izvoz određenih proizvoda iz EU su trajale do 2021.godine. Zaključno možemo reći da su uvozne carine i dalje podignute ili je rok plaćanja produljen za određene proizvode kako bi se podupirala opskrba tim proizvodima.

Mjere trgovinske zaštite u obliku antidampinga i zaštitnih mjera omogućuju državama da aktivno odgovore na zabrinutost vezane uz uvoz unutar uspostavljenog mehanizma WTO-a. Jedna mjera trgovinske zaštite može utjecati na različite sektore.

Tabela 1 Privremene mjere trgovinske politike tijekom pandemije COVID-19

ZEMLJA	MJERA	TRAJANJE
EU	Dozvola za izvoz osobnih zaštitnih sredstava Države članice moraju odobriti izvoz osobnih zaštitnih sredstava (maske, zaštitne naočale i zaštitne odjeće) u kontekstu humanitarne pomoći te relevantne zahtjeve obraditi na efikasan način. Izuzetak ovih mjera su Vatikan, članice EFTA, zemlje Zapadnog Balkana, Andora, San Marino, Farski otoci i prekomorske zemlje.	26.4.2020. - 25.5.2020.
	Dozvola za izvoz cjepiva protiv koronavirusa Potrebno je odobrenje za izvoz cjepiva protiv koronavirusa te aktivnih tvari, glavnih stanica i banki stanica potrebnih za proizvodnju cjepiva. Odobrenja se izdaju ako izvoz ne predstavlja prijetnju sigurnosti opskrbe unutar Europske unije.	1.7.2021. - 31.12.2021.
	Oslobođenje od uvoznih carina i od PDV-a pri uvozu robe potrebne za borbu protiv COVID-19 Oslobođenje od uvoznih carina i PDV-a za robu koja služi za suzbijanje COVID-a 19. Javna tijela i organizacije besplatno distribiraju, stavljaju na raspolaganje robu zemljama pogođenim koronavirusom.	30.1.2020 – aktivna i danas
SAD	Privremena zabrana izvoza oskudnih ili ugroženih materijala	07.04.2020. - 01.07.2021.

	<p>vezana za pandemiju COVIDA-19 Određeni oskudni ili ugroženi materijali dodjeljeni su za domaću upotrebu prema Saveznoj agenciji za upravljanje hitnim situacijama (FEMA) te se ti materijali ne smiju izvoziti SAD-a bez izričitog odobrenja. Pravilo pokriva pet vrsta osobne zaštitne opreme: respiratora za lice s filterom, ostali respiratori za lice s filtriranjem, elastomerne respiratore za pročišćavanje zraka i odgovarajuće filtre/uloške za čestice, kirurške maske, rukavice ili kirurške rukavice.</p>	
	<p>Izvršna naredba o proizvodnji lijekova, medicinskih protumjera i krtičnih tvari. Osiguravanje da su osnovni lijekovi, medicinske proumjere i kritične tvari proizvedene u SAD-u.</p>	06.08.2020.- aktivna i dalje
	<p>Privremeno odgađanje roka za polaganje određenih procijenjenih carina, poreza i naknada tijekom nacionalnog izvanrednog stanja u vezi s izbijanjem COVID-19. Razdoblje odgode od 90 dana za formalna ulazna plaćanja za uvoznike sa značajnim financijskim poteškoćama (primjenjivo za robu uvezenu u ožujku i travnju 2020.).</p>	19.04.2020. – aktivna i dalje
Kina	<p>Aktivno usmjeravanje i poticanje poduzeća da podnose zahtjeve za uvozne i izvozne dozvole na bespapirni način Pojednostavljenje materijala potrebnih za podnošenje zahtjeva za uvozne i izvozne dozvole. Optimiziranje procesa primjene i ažuriranja elektroničkih ključeva te poticanje poduzeća da se prijave za elektroničke ključeve i ažuriraju ih online.</p>	06.02.2020. – aktivna i danas
	<p>Vremenski ograničena zabrana izvoza maski za lice proizvedenih u proizvodnim linijama koje subvencionira Vlada Ograničenje je nametnuto primateljima kao ugovorna obveza prema sporazumima s Vladom.</p>	06.02.2020. – aktivna i danas
	<p>Popis cjepiva COVID-19 za izvoz Kako bi se osigurao nesmetan izvoz cjepiva protiv COVID-19 i podržala međunarodna suradnja u borbi protiv epidemije.</p>	22.06.2020. – aktivna i danas
Japan	<p>Ukidanje uvoznih carina na rukavice Ukidanje uvoznih carina na rukavice od polimera vinil klorida, debljine manje od 0,2 mm</p>	01.04.2021. – aktivna i dan danas
	<p>Produljenje rokova za carinske postupke Produljenje rokova za plaćanje carina i ostale carinske postupke za posebne slučajeve povezane s COVID-19</p>	11.05.2020. – aktivna i dan danas

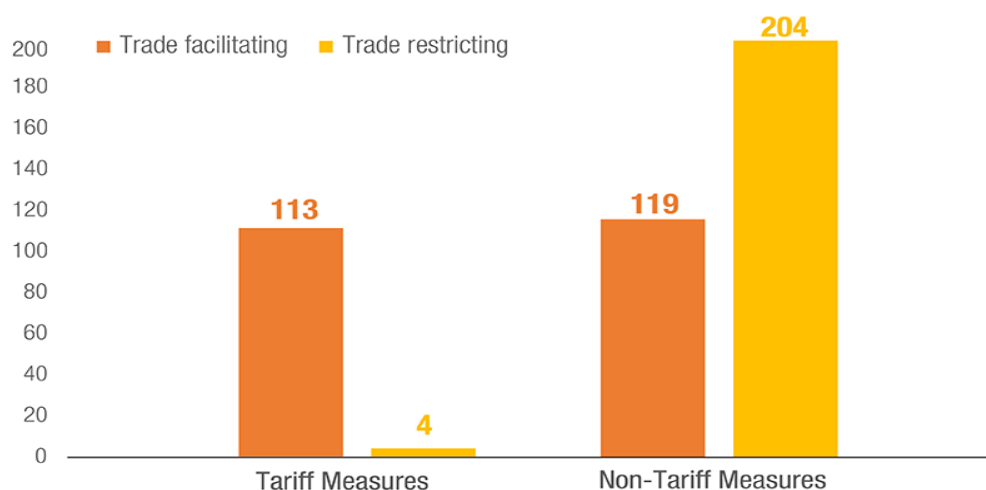
	Prioritizacija carinjenja za proizvode koji služe za protumjere za COVID-19 Hitno carinjenje robe koja je potrebna kako bi se održao pojas pomoći za borbu protiv virusa.	03.03.2020. – aktivna i danas
Argentina	Privremena provedba zahtjeva za izvoznim dozvolama za kisik i spremnike za stlačeni ili ukapljeni plin, od željeza ili čelika zbog pandemije COVID-19	29.04.2021. – 31.12.2022.
	Privremeno ukidanje uvoznih carina na određene proizvode zbog pandemije COVID-19.	03.04.2020. – 27.10.2022.
	Privremena suspenzija antidampinških pristojbi na uvoz Suspenzija antidampinških pristojbi na uvoz plastičnih hipodermičkih štrcaljki, jednokratnih, sterilnih, s iglama ili bez njih, iz Kine.	21.03.2020. - 27.10.2022.
Srbija	Privremeno ukidanje uvoznih carina na etanol zbog pandemije COVID-19	01.04.2020. – 01.05.2020.
	Privremena zabrana izvoza određenih proizvoda zbog pandemije COVID-19 Zabrana izvoza sunceketovog ulja, ulja sjemenki, sirove nafte I melase šećerne repe.	13.04.2020. – 07.05.2020.
	Privremena zabrana izvoza određenih proizvoda zbog COVID-a - 19 pandemija. Zabran izvoza sapuna, određenih higijenskih proizvoda, dezinficijensa I ostalih osobnih zaštitnih proizvoda.	13.04.2020. – 07.05.2020.

Izvor: WTO, COVID-19: Measures affecting trade in goods, 2023., https://www.wto.org/english/tratop_e/covid19_e/trade_related_goods_measure_e.htm, (pristupljeno 14.09.2023.)

U 2021. bilo je oko 2200 mjera trgovinske zaštite, uglavnom u obliku antidampinških mjera. Korištenje zaštitnih mjera znatno je ograničenije (na snazi je oko 70 mjera), ali one nastoje pokriti velik broj linija Harmoniziranog sustava posebno u poljoprivredno-prehrambenom sektoru. Gotovo 40% mjera odnosi se na obične metale (uglavnom proizvode od čelika), a još 25% na kemikalije i plastične proizvode. Iako bi mjere trebale prestati u roku od pet godina, mjere trgovinske zaštite često ostaju dulje na snazi. Od 2015. broj mjera na snazi se povećao za oko 600, s mnogo više uključenih proizvoda. Većina novih mjera odnosila se na bakar, aluminij, olovo, nikal, kositar i cink. Broj proizvoda obuhvaćenih mjerama trgovinske zaštite u drugim sektorima povećao se u

manjem opsegu.³³ Protekcijonizam može imati svoje opravdane svrhe i uloge u određenim kontekstima. Primjena određenih protekcijonističkih mjera može pomoći zaštiti određenih sektora domaće ekonomije, kao i očuvanju radnih mjesta te može pružiti priliku za rast i razvoj domaće proizvodnje te smanjenje ovisnosti o inozemnom tržištu, ali protekcijonizam nosi i niz potencijalnih negativnih posljedica. Njegova primjena može dovesti do trgovinskih napetosti između zemalja. Ograničenje uvoza može smanjiti konkurenciju na domaćem tržištu, što može rezultirati manjim izborom i višim cijenama za potrošače.

Grafikon 7: Trgovinske mjere za COVID-19 (2021.godine)

Izvor: UNCTAD, COVID-19 trade measures, [online fotografija], <https://unctad.org/topic/trade-analysis/non-tariff-measures/covid-19-and-ntms>, (pristupljeno 14.09.2023.)

Grafikon 7 prikazuje broj nametnutih carina i necarinskih barijera u razdoblju COVIDA-19. Ukupno je bilo 117 carinskih barijera, 323 necarinskih barijera. Ovaj grafikon prikazuje kako je unutar carinskih mjera bilo više trgovinskih olakšica nego restrikcija. Dok je unutar necarinskih barijera došlo do većeg broja restrikcija, nego olakšica. Kako bi međunarodna trgovina funkcionirala države su smanjile carine, ali povećale necarinske barijere kako bi zaštitile svoje domaće proizvođače i proizvode. U slučaju pandemije protekcijonističke mjere imale su jednu od ključnih uloga za poticanje svjetske trgovine i opskrbu zalihama. Pandemija je nakratko zaustavila svjetsku trgovinu, no brzom prilagodbom trgovine došlo je do ponovnog pokretanja svjetske

³³ UNCTAD, *Key statistics and trends in Trade Policy 2022, 2023*.

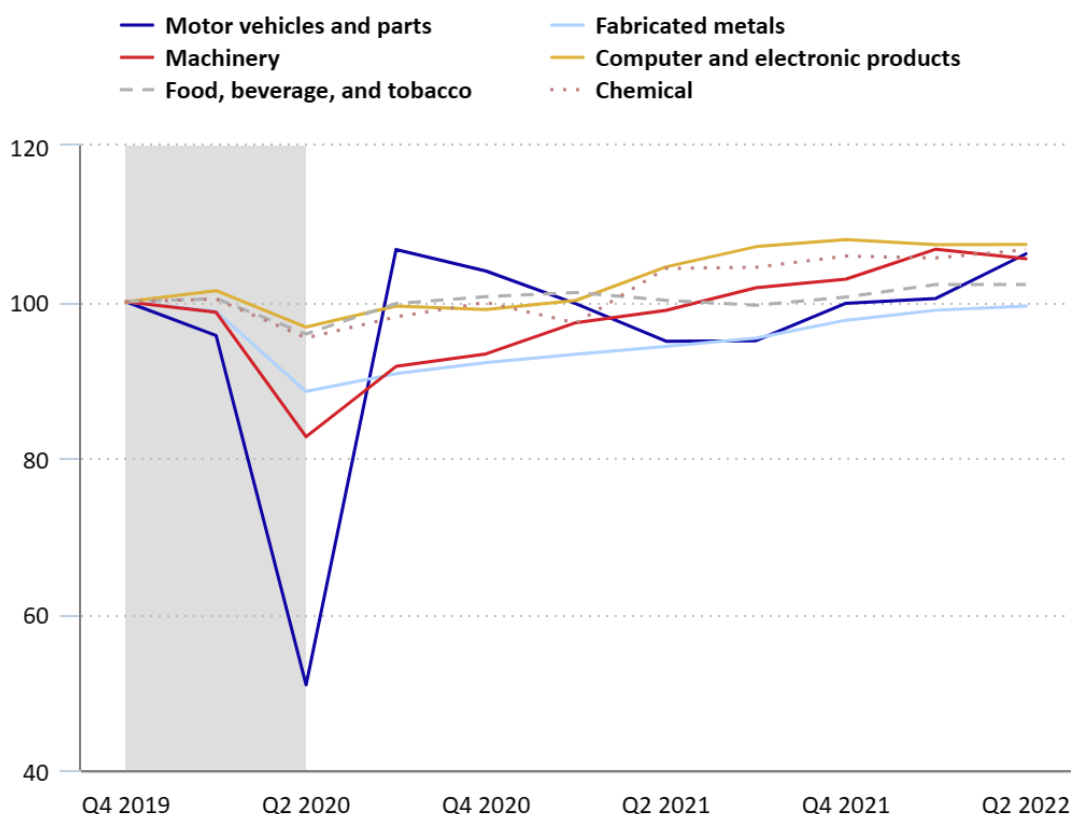
razmjene. Trgovinske mjere zemalja potaknule su daljnju razmjenu. Zahvaljujući brzim reakcijama zemalja došlo je do rasta svjetskog BDP-a u 2021. godini. (Svjetski BDP u usporedbi s 2020.godinom porastao je za 13.69%).³⁴

³⁴ „World GDP 1960-2023“, Macrotrends, <https://www.macrotrends.net/countries/WLD/world/gdp-gross-domestic-product>, (pristupljeno 14.09.2023.)

4.2. Svjetska trgovina u pandemijskom razdoblju

Zatvaranja granica, prekidi lanaca opskrbe, promjene u potražnji i dinamici potrošnje, te hitna potreba za medicinskim potrepštinama i opremom, predstavljali su samo neke od izazova s kojima se globalna trgovina suočavala. Godina 2020. obilježena je jednim od najvećih smanjenja obujma trgovine i proizvodnje. Nakon što je započela pandemija COVID-19, proizvodnja SAD-a je pala do 43%, a broj radnih sati pao je na 38% u drugom kvartalu 2020.³⁵

Grafikon 8: Indeksi proizvodnje za odabrane proizvodne industrije SAD-a

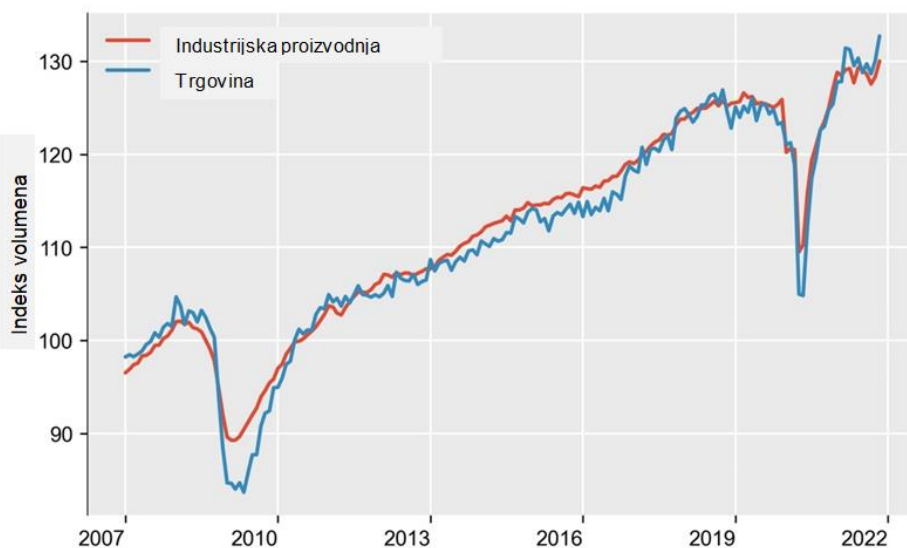

Izvor: Bureau of Labor Statistics, U.S. manufacturing output, hours worked, and productivity recover from COVID-19, [online fotografija], <https://www.bls.gov/opub/ted/2022/u-s-manufacturing-output-hours-worked-and-productivity-recover-from-covid-19.htm>

³⁵ „U.S. manufacturing output, hours worked, and productivity recover from COVID-19“, U.S. Bureau of labor o statistics, 2022., <https://www.bls.gov/opub/ted/2022/u-s-manufacturing-output-hours-worked-and-productivity-recover-from-covid-19.htm>

To su bili najveći padovi od Drugog svjetskog rata. Pad svjetske industrijske proizvodnje i robne razmjene u prvoj polovici 2020. bio je slične dubine kao i pad od globalne financijske krize. Unatoč tome omogućio se oporavak u obliku slova V. Trgovina je nastavila snažno rasti 2021. te nadoknadila neke, ali ne i sve ostvarene gubitke od strmih padova nastalih ranije. Početna očekivanja iz razdoblja pandemije o dvoznamenkastom padu svjetske robne trgovine u 2020. nisu se ostvarila. Opseg globalne trgovine oporavio se na razinu prije pandemije iznimno brzo od sredine 2020.godine.³⁶

Grafikon 9: Obujam svjetske trgovine i industrije proizvodnje od 2007. do 2022. godine

Izvor: OECD, „*International trade during the COVID-19 pandemic: Big shifts and uncertainty*“, [online fotografija], 2022., <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/international-trade-during-the-covid-19-pandemic-big-shifts-and-uncertainty-d1131663/>

Izraženi su pad volumena trgovine i pad industrijske proizvodnje u razdoblju od 2007.godine do 2022.godine. Prvi pad krivulje odnosi se na Svjetsku financijsku krizu koja je obilježila razdoblje od 2007. do 2008. godine. Drugi pad krivulje (za vrijeme pandemije) imao je brži oporavak nego prvi pad krivulje.

³⁶ „International trade during the COVID-19 pandemic: Big shifts and uncertainty“, OECD, 2022.

4.3. Aktualni pregled trgovinske politike

Tokom razdoblja 2023. godine svjetska trgovinska politika prolazi kroz promjene za koje su zaslužne: pandemija, napetosti između zemalja, rat u Ukrajini, inflacija i drugi čimbenici. Rat u Ukrajini nije bio jedini čimbenik iza sporijeg gospodarskog rasta od očekivanog u većini regija 2022. i manje optimistične vizije za 2023. Opsežna ograničenja rada u Kini i istodobni poremećaji u opskrbnom lancu, ukidanje ranijih fiskalnih poticaja u razvijenim zemljama i zemljama u razvoju, uz strmiju putanju pooštavanja monetarne politike od strane vodećih središnjih banaka, spriječili su gospodarski rast u 2022. godini. Međutim, sukob je bio jedan od glavnih pokretača usporavanja gospodarstva u drugoj polovici 2022. u određenim regijama, uključujući Europu, jer je poremetio opskrbe rute i pojačao ionako jake inflacijske pritiske, dok je potražnja (otvaranje nakon karantena i ograničenja mobilnosti) u gospodarstvima bila sve veća. Prekidi u opskrbi prirodnim plinom i posljedični porast cijena plina i električne energije naštetili su potrošačima i industriji te doveli do racionalizacije energije.³⁷

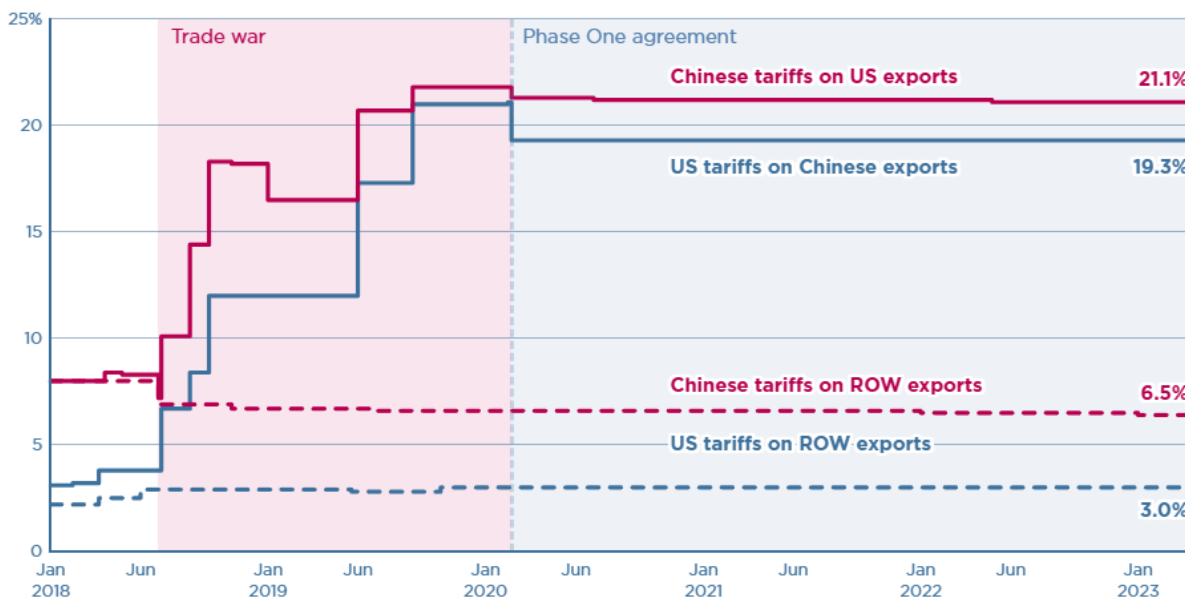
Kina je prema Planu prilagodbe carina za 2023.godinu smanjila opću carinsku stopu sa 7.4% na 7.3%. Svake godine Kina ponovno procjenjuje područja u kojima su snižene carinske stope najpotrebnije kako bi promicala svoju trenutnu agendu i prioritete. Usprkos izazovima koje je stvorila pandemija u sferama poslovanja, industrije i kvalitete života, Vlada se bavi novom carinskom politikom upravo tih područja. Počevši od 1. siječnja, 1.020 artikala ima privremenu carinsku stopu, koja je niža od tarifnih stopa MFN (načelo najpovlaštenije nacije), a neki čak ispunjavaju uvjete za nultu carinu. Ovaj popis roba porastao je za 7% u odnosu na popis iz 2022. koji je sadržavao samo 954 artikla. Relevantna roba pripada četirima primarnim industrijama, tako da tvrtke koje posluju u tim industrijama imaju koristi od nižih poreznih raspona i posljedično veće mogućnosti određivanja konkurentnih cijena.³⁸

³⁷ „World Economic Situation and Prospects“, *United Nations*, 2023., <https://www.un.org/development/desa/dpad/publication/world-economic-situation-and-prospects> (pristupljeno 2.9.2023.)

³⁸ „CHINA'S UPDATED IMPORT-EXPORT TARIFF RATES FOR 2023“, PTL Group, 2023., <https://www.ptl-group.com/blog/chinas-updated-import-export-tariff-rates-for-2023>, (pristupljeno 14.09.2023.)

Četiri primarne industrije su: zdravstvena zaštita i medicinska oprema, sirovine za industrijsku upotrebu, napredna proizvodnja te hrana i kućanski aparati. Nultu carinsku stopu imaju sirovine za lijekove protiv COVID-19 i rak, dok dodatne medicinske potrepštine imaju snižen tarifnu stopu. Cilj ovakvih carinskih stopa je oslobađanja ekonomskog tereta pacijenata i radnika koji su patili od financijskih poteškoća u posljednje tri godine. Kako bi se stabilizirala i poboljšala otpornost kapaciteta industrijskog opskrbnog lanca kalijevo gnojivo i neobrađeni kobalt kao i ostale sirovine imaju nultu carinsku stopu, a smanjene uvozne carinske stope imaju drvo, papir, borna kiselina... Niže carinske stope postavljene su na napredne proizvodne proizvode te kako bi zadovoljili potrebe kineskih potrošača i podržali njihovu potrošnju, nekoliko prehrambenih proizvoda (smrznuta hrana, hrana za bebe, indijski oraščići itd.) i malih kućanskih aparata (sušila za kosu, sokovnici i aparati za kavu) imaju nižu uvoznju carinsku stopu.

Grafikon 10: Carine američko-kineskog trgovinskog rata

Izvor: PIIE, „US-China Trade War Tariffs: An Up-to-Date Chart“, 2023., <https://www.piie.com/research/piie-charts/us-china-trade-war-tariffs-date-chart>, (pristupljeno 14.09.2023.)

Provedba prve faze sporazuma između Trumpove administracije i Kine od 14.veljače 2020. uspostavila je nove američke carine na uvoz iz Kine za buduće razdoblje. Prosječne američke carine na kineski izvoz i dalje su visoke, 19,3% 2023.godine što je

šest puta veće nego prije početka trogivnskog rata. Unatoč sporazumu prve faze, carine između dviju zemalja ostaju visoke i postale su nova normala. Kina je snizila carine koje primjenjuje na uvoz iz ostatka svijeta. Kineske prosječne carine prema tim izvozniciima pale su s 8,0% početkom 2018. na 6,5% početkom 2022. Sjedinjene Države povećale su svoje prosječne carine na uvoz iz ostatka svijeta s 2,2% na 3,0% u istom razdoblju.³⁹

Počekom 2023. godine povisile su se cijene nafte i prirodnog plina te žitarica kao što je kukuruz i pšenica što je posljedica sukoba (problemi u isporuki i proizvodnji) u Ukrajini. Na Baltičkom moru dogodila se eksplozija plinovoda u rujnu 2022. koji je bio u vlasništvu Rusije. S obzirom da je došlo do smanjenja protoka prirodnog plina, EU se okrenula kupnji ukapljenog prirodnog plina od Alžira, Azerbajdžana, Norveške i Ujedinjenog Kraljevstva.

Grafikon 11: Cijene određenih dobara u svijetu (aluminij, nafta, kukuruz, pšenica, prirodni plin)

Izvor: United Nations, World Economic Situation and Prospects: March 2023 Briefing, No. 170,2023, <https://www.un.org/development/desa/dpad/publication/world-economic-situation-and-prospects-march-2023-briefing-no-170/>, (pristupljeno 14.09.2023.)

³⁹ C. Bown, „US-China Trade War Tariffs: An Up-to-Date Chart“, Peterson Institute for International Economics, 2023., <https://www.piie.com/research/piie-charts/us-china-trade-war-tariffs-date-chart>, (pristupljeno 14.09.2023.)

EU je Rusiji uveo opsežne i dosad nezabilježene sankcije kao odgovor na agresivni rat protiv Ukrajine koji je započeo 24. veljače 2022. i nezakonito pripojenje ukrajinskih regija Donecka, Luhanska, Zaporižje i Hersona. Vijeće EU je 23. lipnja 2023. donijelo nove mjere ograničavanja protiv Rusije. Dogovoreni paket uključuje mjere:

- jačanje bilateralne i multilateralne suradnje s trećim zemljama kako bi se spriječilo zaobilaženje sankcija
- zabranu provoza robe i tehnologije kroz Rusiju
- uvođenje strožih ograničenja izvoza.⁴⁰

Kako bi se utjecalo na gospodarstvo Rusije postavilo se mnogo uvoznih i izvoznih sankcija. Prema podacima Europske komisije, EU je od veljače 2022. zabranila izvoz robe u Rusiju vrijedne više od 43,9 milijardi eura i uvoz robe u vrijednosti od 91,2 milijarde eura. To znači da je u usporedbi s 2021. sankcionirano 49% izvoza i 58% uvoza.

Popis sankcioniranih proizvoda koji se ne smiju izvoziti u Rusiju:

- najsuvremenija tehnologija (npr. kvantna računala i napredni poluvodiči, elektroničke komponente i softver)
- određene vrste strojeva i prijevozna oprema
- posebna roba i tehnologija potrebne za rafiniranje nafte
- oprema, tehnologija i usluge u području energetske industrije
- roba i tehnologija u području zrakoplovne i svemirske industrije (npr. zrakoplovi, motori zrakoplova, rezervni dijelovi ili bilo koja vrsta opreme za zrakoplove i helikoptere, mlazno gorivo)
- roba i radiokomunikacijska tehnologija za pomorsku plovidbu
- razna roba s dvojnomo namjenom (roba koja bi se mogla upotrebljavati u civilne i vojne svrhe), kao što su bespilotne letjelice i softver za bespilotne letjelice ili uređaji za šifriranje
- luksuzna roba (npr. luksuzni automobili, satovi, nakit)

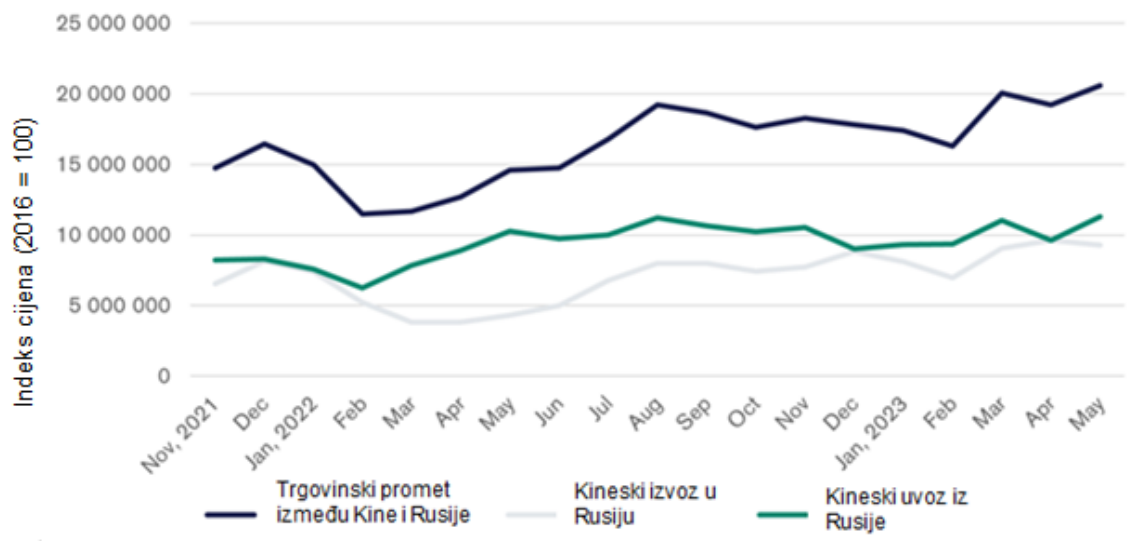
⁴⁰„Mjere ograničavanja EU-a protiv Rusije zbog Ukrajine“, *Europsko Vijeće*, <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia->, (pristupljeno 2.9.2023.)

- vatreno oružje za civilnu uporabu i njihovi dijelovi te drugi vojni materijal
- druga roba koja bi mogla povećati ruske industrijske kapacitete.⁴¹

Sankcije su uvedene i na uvoz proizvoda iz Rusije kao što su: zlato, čelik, ugljen, nafta... EU je razvio mnogo sankcija i u svim vrstama prometa te uslugama od i prema Rusiji. UK i SAD donesli su odluku o zabrani uvoza plina iz Rusije. Veliki brendovi povukli su iz ruskih gradova kao što su Coca-Cola i McDonald's.⁴²

Rusija je trenutno ovisna o suradnji s Kinom zbog sankcija od ostalih država. Prema podacima Kine u 2022. godini ukupna robna razmjena između zemalja dosegla je rekordnu vrijednost od oko 190 milijardi američkih dolara, što je povećanje od 29,3% u usporedbi s 2021 (ruski izvoz činio je većinu povećanja od 43,4%). Trgovina s Rusijom činila je 3 % ukupne međunarodne trgovine Kine 2022. godine. Snažan uzlazni trend nastavljen je i 2023.: u prvih pet mjeseci bilateralni trgovinski promet iznosio je oko 94 milijarde američkih dolara (40,7 % više nego u istom razdoblju 2022.). U ožujku 2023. trgovina je dosegla najvišu razinu ikada i to više od 20 milijardi dolara mjesečno.⁴³

Grafikon 12: Trgovina između Kine i Rusije 2021.-2023. godine

⁴¹ loc.cit.

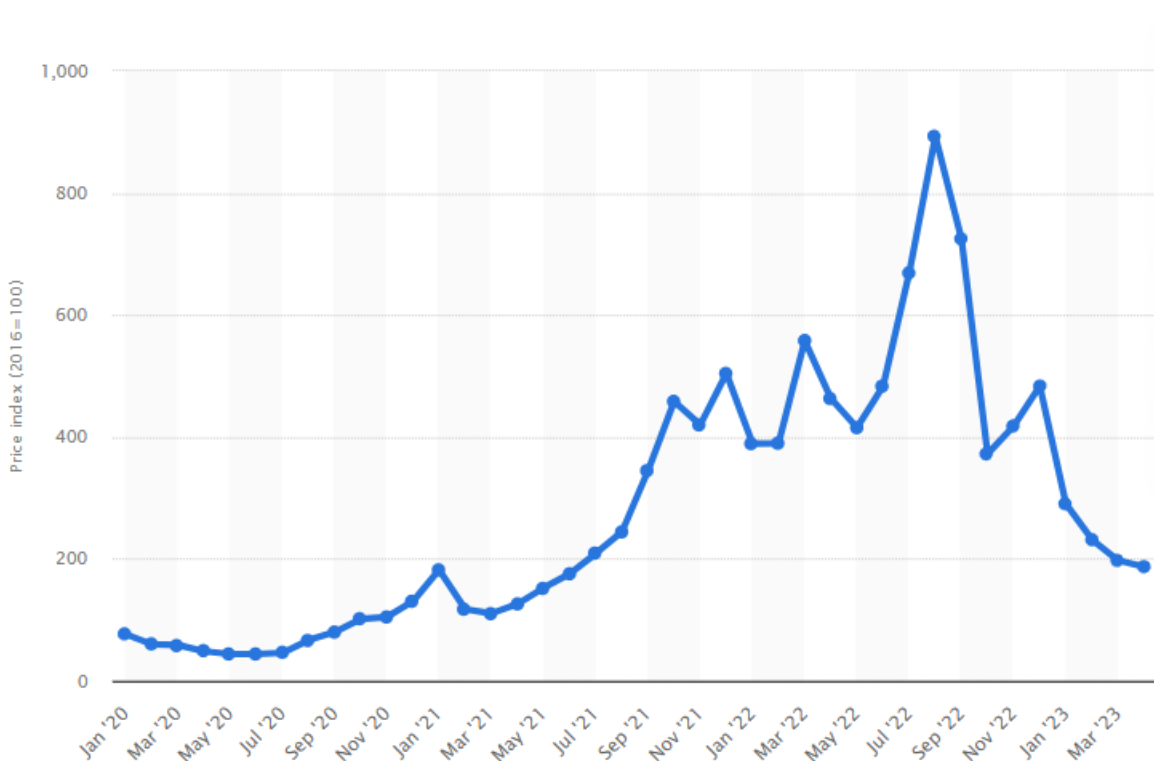
⁴² „War in Ukraine: West hits Russia with oil bans and gas curbs“, BBC, 2022., <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-60666251>

⁴³ Essen H., „Russia-China Economic Relations Since the Full-Scale Invasion of Ukraine“, SCCEUS, 2023., <https://sceeus.se/en/publications/russia-china-economic-relations-since-the-full-scale-invasion-of-ukraine/>, (pristupljeno 2.9.2023.)

Izvor: SCCEUS, Russia-China Economic Relations Since the Full-Scale Invasion of Ukraine, 2023, <https://sceeus.se/en/publications/russia-china-economic-relations->, (pristupljeno 2.9.2023.)

Grafikon 13 dokazuje rast cijena prirodnog plina zahvaljujući ratu u Ukrajini, ali i eksploziji u rujnu 2022. Indeks cijena u veljači 2022. godine iznosio je 389.72 indeksnih bodova te skočio na 557.99 indeksnih bodova već ožujku, a vrhunac rasta indeksa bio je u rujnu 2022. godine. Nakon rujna slijedi smanjivanje indeksa cijena. Ova krivulja podudara se s događajima te tako potvrđuje povezanost između napetosti s Rusijom i cijena prirodnog plina.

Grafikon 13: Mjesečni indeks cijena prirodnog plina od siječnja 2020. do travnja 2023.

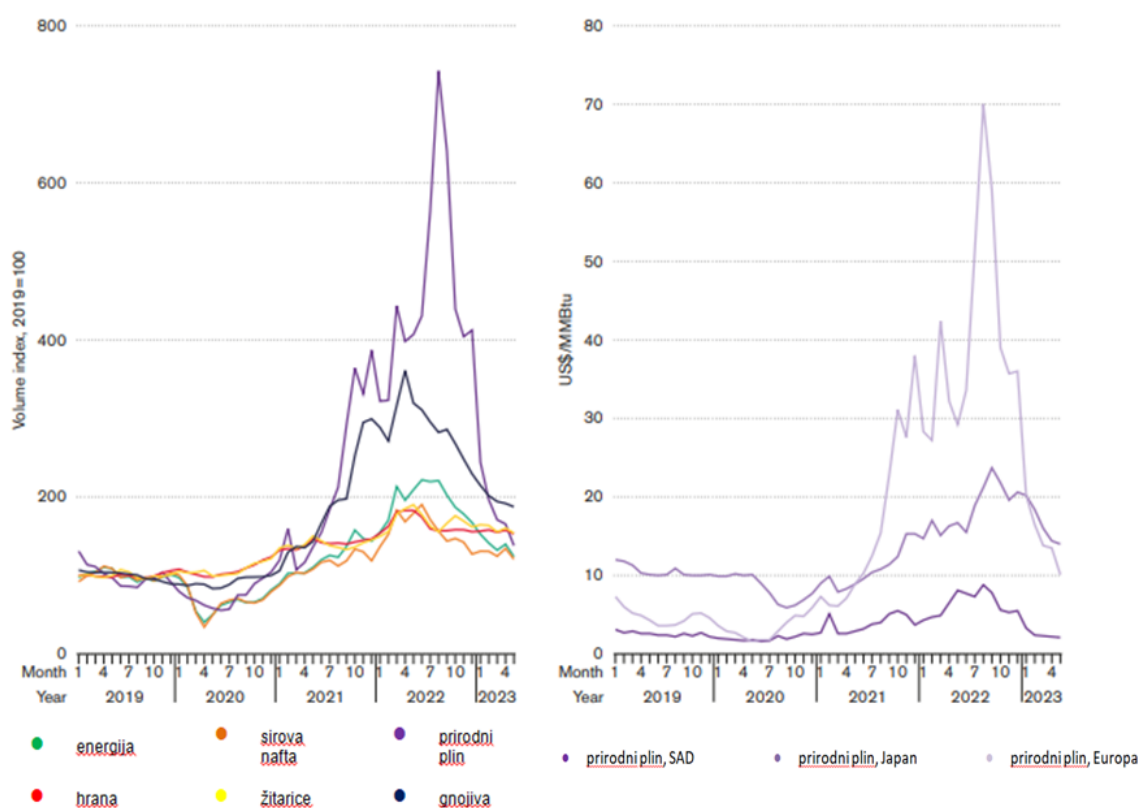

Izvor: Statista, Monthly natural gas price index worldwide from January 2020 to April 2023, 2023, <https://www.statista.com/statistics/1302994>, (pristupljeno 28.9.2023.)

Cijene primarnih roba, posebice hrane i energije, naglo su porasle u 2022. godini nakon izbijanja rata u Ukrajini, što je pomoglo u poticanju inflacije u mnogim gospodarstvima. Globalne cijene žitarica u svibnju 2023. godine bile su 19% ispod svog vrhunca 2022., ali 54% više nego 2019. godine. Cijene gnojiva porasle su 87% u svibnju 2023. u

usporedbi s 2019.godinom. Na grafikonu 14 krivulja pokazuje rast indeksa cijena u svim navedenim robama od 2019.godine. Prirodni plin ima najviši vrhunac krajem 2022.godine, dok krivulje za hranu,energiju, žitarice i sirovu naftu imaju blažiji porast koji kreće krajem 2021.godine.

Grafikon 14: Mjesečni indeksi cijena primarnih roba od siječnja 2019. do svibnja 2023.g.

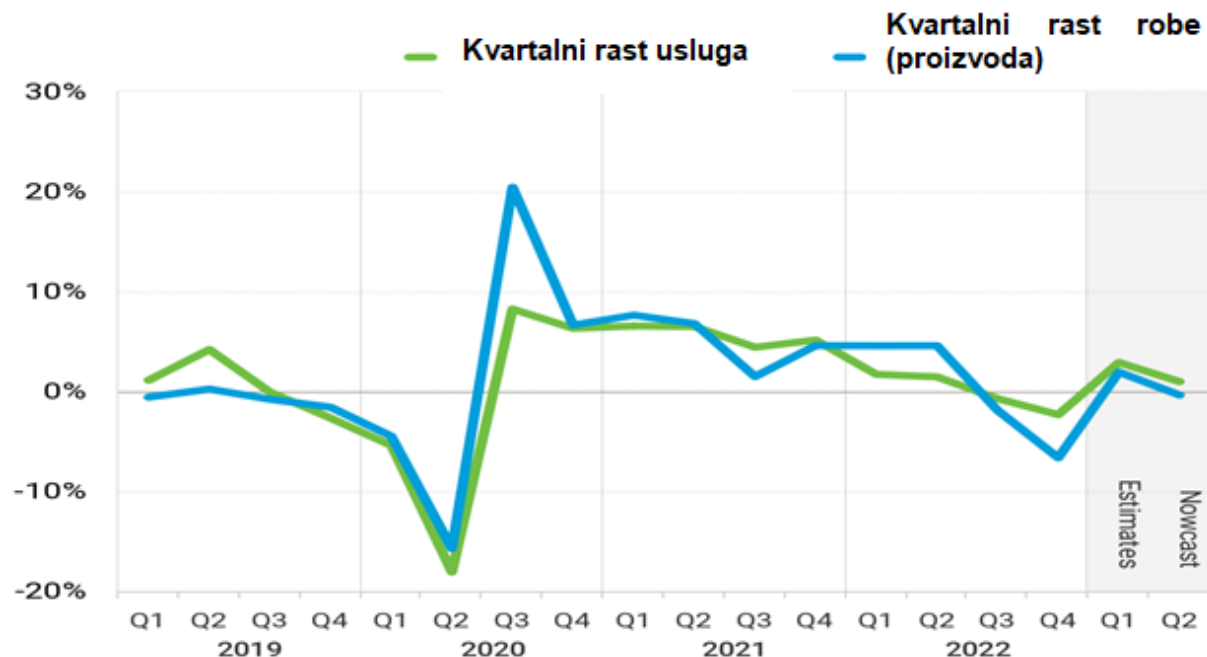

Izvor: WTO, World trade and economic growth, 2022-23, 2023, https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtsr_2023_ch3_e.pdf (pristupljeno 28.9.2023.)

Globalna trgovina porasla je u prvom kvartalu 2023.godine nakon pada u drugoj polovici 2022., no, prema UNCTAD, vjerojatno slijedi novo usporavanje. Robna razmjena porasla je za 1,9% u razdoblju od siječnja do ožujka u usporedbi s tri mjeseca ranije, što

je ekvivalentno oko 100 milijardi dolara. Također je došlo do povećanja vrijednosti trgovine uslugama od 50 milijardi dolara, što je porast za 2,8%.⁴⁴

Grafikon 15: Trend razmjene roba i usluga, od 2019.-2023

Izvor: UNCTAD, Global trade growth returns but outlook for 2023 is poor, [online fotografija], <https://unctad.org/news/global-trade-growth-returns-outlook-2023-poor>, (pristupljeno 29.8.2023.)

Rat u Ukrajini i druge geopolitičke napetosti ukazuju na vjerojatno usporavanje rasta trgovine. Ističe se stalni trend 'friend-shoringa', pri čemu se mreže opskrbnog lanca sužavaju kako bi se okretale oko zemalja koje se smatraju političkim i gospodarskim saveznicima.⁴⁵ Rat u Ukrajini, Brexit i američko-kineske napetosti odigrali su ulogu u ovoj promjeni. Trgovinska ovisnost između SAD-a i Kine znatno je smanjena u posljednjih godinu i pol. SAD zajedno s mnogim drugim velikim gospodarstvima zabilježio je stagnaciju ili pad trgovine robom u prvom kvartalu. Kina i Indija bilježe velik

⁴⁴ „Global trade growth returns but outlook for 2023 is poor“, UNCTAD, 2023., <https://unctad.org/news/global-trade-growth-returns-outlook-2023-poor>, (pristupljeno 30.8.2023)

⁴⁵ „How the Russia-Ukraine war is impacting global supply chains“, EPO Srl, https://www.eposrl.com/en/magazine_pt/how-the-russia-ukraine-war-is-impacting-global-supply-chains/ (pristupljeno 30.8.2023.)

rast izvoza, od 11% odnosno 7%, iako je kineski izvoz od tada značajno pao zbog slabije globalne potražnje.⁴⁶

Kina nameće dodatna ograničenja na izvoz ključnih metala (galija i germanija) koji se koriste u proizvodnji čipova. Taj potez doveo je do hitnih sastanaka i diskusija o stvaranju vlastite proizvodnje za određene zemlje. U prosjeku kod zemalja u razvoju i uvoz i izvoz porasli su za 6%, ali prva tri mjeseca u 2023.godini pokazuju trgovinsku stagnaciju. U globalnoj trgovini zemlje u razvoju i razvijene zemlje imaju slične trendove⁴⁷.

Došlo je do preusmjeravanja bilateralnih trgovinskih tokova te davanje prioriteta zemljama koje dijele slične političke vrijednosti (friend-shoring). Istodobno, došlo je do pada diversifikacije trgovinskih partnera, što implicira da je globalna trgovina postala više koncentrirana među glavnim trgovinskim odnosima. Rat u Ukrajini, razdvajanje trgovinskih odnosa SAD-a i Kine i posljedice Brexita odigrali su značajnu ulogu u oblikovanju ključnih bilateralnih trgovinskih trendova u posljednja četiri tromjesečja. Ovi se čimbenici očituju u promjenama bilateralnih trgovinskih odnosa između zainteresiranih gospodarstava i njihovih glavnih trgovinskih partnera.⁴⁸

Na globalne trgovinske trendove od početka do kraja 2022.godine utjecalo je nekoliko čimbenika, no ponajviše energetski sektor, gdje je rast cijena energije rezultirao višim vrijednostima trgovine. Drugi sektori u kojima je došlo do povećanja trgovine bili su poljoprivredno-prehrambeni proizvodi, odjeća, kemikalije i cestovna vozila. S druge strane, pala je trgovina uredskom i komunikacijskom opremom te u transportnim sektorima.⁴⁹

Trgovinske napetosti potiču proces deglobalizacije. Pandemija i rat dovode do porasta protekcionizma protekcionističkih mjera. Ograničenja uvoza, izvoza, ulaganja i druge

⁴⁶ „Global trade update“, UNCTAD, 2023., https://unctad.org/system/files/official-document/ditcinf2023d2_en.pdf, (pristupljeno 30.8.2023.)

⁴⁷ „Global Trade Update (June 2023)“, UNCTAD, 2023., https://unctad.org/system/files/official-document/ditcinf2023d2_en.pdf, (pristupljeno 2.9.2023.)

⁴⁸ „Global trade growth returns but outlook for 2023 is poor“, UNCTAD, 2023., <https://unctad.org/news/global-trade-growth-returns-outlook-2023-poor> (pristupljeno 2.9.2023.)

⁴⁹ „Global Trade Update (June 2023)“, UNCTAD, 2023., https://unctad.org/system/files/official-document/ditcinf2023d2_en.pdf, (pristupljeno 2.9.2023.)

mjere doprinose podjeli svjetske trgovine Broj trgovinskih ograničenja koja su nametnule zemlje porastao je od gotovo 2300 u 2019. na 2600 u 2022., s vrhuncem na 4500 u 2020. Dok su ograničenja za dobra i usluge progresivno opadala, broj ograničenja za ulaganja skočila su sa 62 na 236 nakon rata u Ukrajini. Metali (željezo i čelik), žitarice (pšenica, kukuruz, riža) i farmaceutski proizvodi čine najveći dio trgovinskih ograničenja. Visokotehnološki sektori koji su povezani s nacionalnom sigurnošću ili strateško natjecanje znatno su pod utjecajem trgovinskih ograničenja. Jedna trećina ograničenja za željezo i čelik dolaze iz SAD-a i Kine.⁵⁰

Novo globalno natjecanje u subvencijama moglo bi dovesti u nepovoljan položaj zemlje s manjim fiskalnim prostorom i dovesti do neprofitabilnih ulaganja zbog složenosti proizvodnje poluvodiča. Došlo je i do porasta izvoznih kontrola. Pri izbijanju rata u Ukrajini, zemlje su uvele zabrane ili ograničenja izvoza hrane i gnojiva kako bi zaštitili domaće potrošače od nestašica. Broj zemalja koje provode ograničenja izvoza hrane skočio je s četiri na 25 između veljače i kolovoza 2022. Ograničenja su pokrivala do 17% izvoza hrane.⁵¹ Tijekom 2022.godine 32 zemlje uvele su 77 izvoznih ograničenja u obliku izvoznih dozvola, izvozni porezi ili pristojbe, izravne zabrane ili kombinacija mjera. Prema Svjetskoj banci nekoliko ograničenja i dalje su na snazi te su 23 zemlje uvele 29 zabrana izvoza prehrambenih proizvoda, a 10 je provelo 14 mjera za ograničavanje izvoza.⁵²

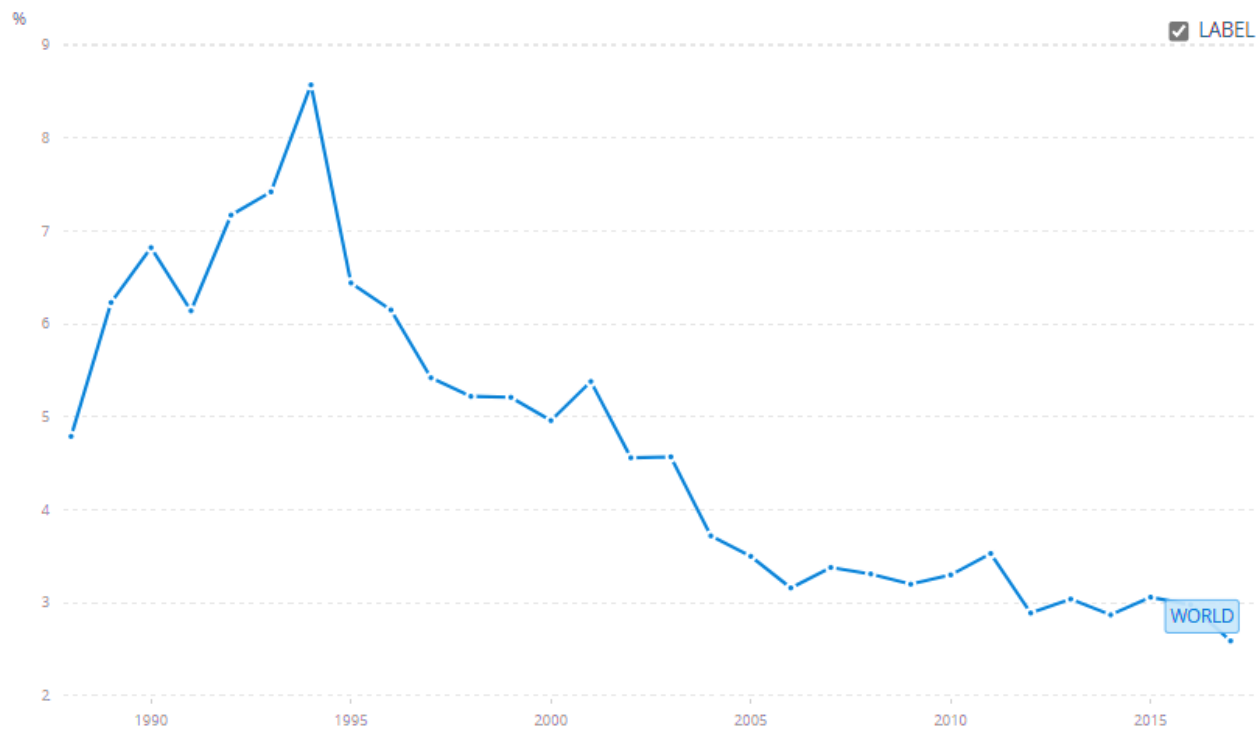
Uloga carina u modernom dobu sve je manja, a primarni razlog toga jesu naponi međunarodnih organizacija kao što je WTO. Krivulja na grafikonu 16 od 1995. godine ima silaznu putanju, što govori o sniženju primjenjenih prosječnih carinskih stopa na globalnoj razini.

⁵⁰ „2023 Trade report : A fragmenting world“, International Chamber of Commerce, 2023., <https://iccwbo.org/wp-content/uploads/sites/3/2023/04/2023-ICC-Trade-report.pdf>, (pristupljeno 2.9.2023)

⁵¹ Glauber O., Laborde D. i A.Mamun „Food export restrictions have eased as the Russia-Ukraine war continues, but concerns remain for key commodities“, <https://www.ifpri.org/blog/food-export-restrictions-have-eased-russia-ukraine-war-continues-concerns-remain-key>

⁵² „Food Security UPDATE“, The World Bank, 2023, <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/4>, (pristupljeno 2.9.2023.)

Grafikon 16: Carinska stopa, primijenjena, ponderirana srednja vrijednost, svi proizvodi (%)

Izvor: The World Bank, „*Tariff rate, applied, weighted mean, all products (%)*“, [online fotografija], <https://data.worldbank.org>, (pristupljeno 14.09.2023.)

5. ZAKLJUČAK

Pandemija COVID-19 je neosporivo izazvala duboke promjene u globalnim trgovinskim dinamikama i trgovinskim politikama. Trgovina, kao jedan od ključnih stupova svjetske ekonomije, suočila se s neočekivanim izazovima koji su postavili temelje za oblikovanje nove verzije trgovinske politike u postpandemijskom razdoblju. Također, pandemija je potaknula transformacije i inovacije koje bi mogle oblikovati budući smjer globalne trgovine. Regionalizacija i jačanje lokalne opskrbe postali su prioriteti kako bi se osigurala stabilnost u lancima opskrbe i smanjila ovisnost o drugim državama. Digitalizacija trgovine i usluga dobila je novu dimenziju, postajući neizostavan element globalnih trgovinskih aktivnosti. Shvatila se važnost upravljanja rizikom čime se krenulo prema implementiranju strategija koje će omogućiti fleksibilne i brze reakcije na buduće krize.

U svrhu očuvanja domaće ekonomije određene regije uvode protekcionističke mjere, npr. EU oslobađa od uvoznih carina i PDV-a za proizvode koji služe u svrhu borbe protiv COVID pandemije, SAD uvodi privremenu zabranu izvoza oskudnih i ugroženih materijala vezanih za pandemiju, Kina uvodi vremenska ograničenja zabrane izvoza maski za lice proizvedenih u linijama koje subvecionira Vlada. Primjena protekcionističkih mjera pomaže pri očuvanju sektora državne ekonomije i očuvanju radnih mjesta, ali isto tako može izazvati više cijene za potrošače, te radi smanjenog uvoza, može rezultirati manjim izborom određenih proizvoda. Carinske stope najviše se koriste kako bi se promicala državna agendna i prioriteti. Na primjeru Kine može se vidjeti kako država regulira svoju opću carinsku stopu na razini oko 7.3% usprkos izazovima uzrokovanim pandemijom korona virusa.

U postpandemijskom razdoblju, multilateralna suradnja postala je još vitalnija, naglašavajući važnost dijaloga i koordinacije između država. Donošenje trgovinskih odluka i strategija zahtijeva uravnoteživanje između brige za zdravlje, ekonomske obnove i dugoročne održivosti. Rat u Ukrajini dodatan je udarac za globalnu ekonomiju. Međunarodni odnosi su još napetiji te su restriktivne mjere na uzlazu zahvaljujući ratnim odnosima između Rusije i Ukrajine čime se zaustavlja dostignuta sloboda trgovanja. Kroz prilagodbe trgovinske politike, države suradnjom osiguravaju bolju pripremu za

buduće izazove i poboljšanje sposobnosti globalnih trgovinskih sustava da se nose s nepredviđenim situacijama. U krajnjem slučaju, promjene u trgovinskoj politici u postpandemijskom razdoblju nisu samo odgovor na trenutačne potrebe, već su i putokaz prema budućnosti trgovine. Uz osvježenu svijest o ranjivostima i potrebama modernog svijeta, ovi napori mogu oblikovati trgovinske sustave koji su prilagodljivi, održivi i spremni na suočavanje s izazovima koji tek dolaze.

LITERATURA

KNJIGE

1. Babić A. i M.Babić, *Međunarodna ekonomija*, sedmo dopunjeno i izmjenjeno izdanje, Zagreb, 2008
2. Babić V., *Protekcijonizam i američka vanjskotrgovinska bilanca*, Rijeka, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2020.
3. Grgić.M i V.Bilas, *Međunarodna ekonomija*, Lares plus, Zagreb, 2008
4. Kersan-Škabić I., *Ekonomija Europske unije*, Pula, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za ekonomiju i turizam „Dr. Mijo Mirković“ , 2012.
5. Knego N.,Renko S. i B. Knežević, *Trgovina i unutrašnja trgovinska politika: pretisak s komentarima*, Zagreb, Sveučilište u Zagrebu: Ekonomski fakultet., 2012.
6. Krugman,P. i Obstfeld, M., *Međunarodna ekonomija – Teorija i ekonomska politika*, sedmo izdanje, Boston, Pearson Education- Adison Wesley, 2006.
7. Mirković M., *Trgovina i unutrašnja trgovinska politika*, Zagreb, Sveučilište u Zagrebu- Ekonomski fakultet, 1931.
8. Pertot V. i D.Sabolović, *Međunarodna trgovinska politika*, Zagreb, Narodne novine, 2004.
9. Velut J.B., „Trade Policy“, U: Dean J. (ur.), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, drugo izdanje, 2015., str. 485–490

ČLANCI U ZNANSTVENIM ČASOPISIMA

1. Kesner-Škreb M., „Carina, Financijska teorija i praksa“, *Financijska teorija i praksa*, Vol.27 No.3, 2003, str. 388.
2. Mrkonjić Ž., Jerinić M. i A.Barić, „POS LJEDICA COVID KRIZE NA MEĐUNARODNO POSLOVANJE I TRGOVINSKE POLITIKE ZEMALJA.“ *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru*, posebno izdanje, 2021, 89-109

INTERNET STRANICE

1. BBC, *War in Ukraine: West hits Russia with oil bans and gas curbs*, [website], 2022., <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-60666251>, (pristupljeno 2.9.2023.)

2. Bown C., *How COVID-19 Medical Supply Shortages Led to Extraordinary Trade and Industrial Policy*, [website], 2022.,
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8441910/>, dostupno na National Library of Medicine (pristupljeno 28.9.2023.)
3. Bown C., *US-China Trade War Tariffs: An Up-to-Date Chart*, [website], 2023.,
<https://www.piie.com/research/piie-charts/us-china-trade-war-tariffs>, dostupno na Peterson Institute for International Economics, (pristupljeno 14.09.2023.)
4. Chen.H. et al., *Response to the COVID-19 Pandemic: Comparison of Strategies in Six Countries*, [website],
2021.,<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8515016/>, (pristupljeno 30.8.2023.)
5. CNN Health, *Covid-19 Pandemic Timeline Fast Facts*, [website],
2023.,<https://edition.cnn.com/2021/08/09/health/covid-19-pandemic-timeline-fast-facts/index.html>, (pristupljeno 28.9.2023.)
6. EPO Srl, *How the Russia-Ukraine war is impacting global supply chains*, [website],
https://www.eposrl.com/en/magazine_pt/how-the-russia-ukraine-war-is-impacting-global-supply-chains/, (pristupljeno 30.8.2023.)
7. Essen H.,*Russia-China Economic Relations Since the Full-Scale Invasion of Ukraine*,[website], 2023., <https://sceeus.se/en/publications/russia-china-economic-relations-since-the-full-scale-invasion-of-ukraine/>, dostupno na SCCEUS, (pristupljeno 2.9.2023.)
8. European parliament, *Resilience of global supply chains*, [website], 2021.,
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698815/EPRS_BRI\(2021\)698815_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698815/EPRS_BRI(2021)698815_EN.pdf), (pristupljeno 30.8.2023.)
9. Europsko Vijeće, *Mjere ograničavanja EU-a protiv Rusije zbog Ukrajine*, [website],
<https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia->, (pristupljeno 2.9.2023.)

10. Evenett S. Et al., *Trade policy responses to the COVID-19 pandemic crisis: Evidence from a new data set*, [website], 2021., <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8013749/>, dostupno na National Library of Medicine (pristupljeno 30.8.2023.)
11. Glauber O., Laborde D. i A. Mamun, *Food export restrictions have eased as the Russia-Ukraine war continues, but concerns remain for key commodities*, [website], <https://www.ifpri.org/blog/food-export-restrictions-have-eased-russia-ukraine-war-continues-concerns-remain-key>, (pristupljeno 2.9.2023.)
12. International Chamber of Commerce, *2023 Trade report : A fragmenting world*, [website], 2023., <https://iccwbo.org/wp-content/uploads/sites/3/2023/04/2023-ICC-Trade-report.pdf>, (pristupljeno 2.9.2023)
13. Macrotrends, *World GDP 1960-2023*, [website], <https://www.macrotrends.net/countries/WLD/world/gdp-gross-domestic-product>, (pristupljeno 14.09.2023.)
14. Moore S., *History of COVID-19*, [website], 2021, <https://www.news-medical.net/health/History-of-COVID-19.aspx>, (pristupljeno 29.8.2023.)
15. OECD, *COVID-19 and international trade: Issues and actions*, [website], 2020., <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/covid-19-and-international-trade-issues-and-actions-494da2fa/#section-d1e70>, (pristupljeno 30.8.2023.)
16. OECD, *International trade during the COVID-19 pandemic: Big shifts and uncertainty*, [website], 2022., <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/international-trade-during-the-covid-19-pandemic-big-shifts-and-uncertainty-d1131663/>, (pristupljeno 2.9.2023.)
17. OECD, *The territorial impact of COVID-19: Managing the crisis across levels of government*, [website], 2020., <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/the-territorial-impact-of-covid-19-managing-the-crisis-across-levels-of-government-d3e314e1/>, (pristupljeno 30.8.2023)

18. Our World in Data, *Tariff rate across all products, 1988. to 2020*, [website], https://ourworldindata.org/grapher/tariff-rate-applied-weighted-mean-all-products?time=2014..2020&country=ARG~CHN~JPN~USA~OWID_EU27~SRB, (pristupljeno 14.09.2023.)
19. PIIE, *US-China Trade War Tariffs: An Up-to-Date Chart*, 2023. <https://www.piie.com/research/piie-charts/us-china-trade-war-tariffs-date-chart>, (pristupljeno 14.09.2023.)
20. PTL Group, *CHINA'S UPDATED IMPORT-EXPORT TARIFF RATES FOR 2023*, [website], 2023., <https://www.ptl-group.com/blog/chinas-updated-import-export-tariff-rates-for-2023>, (pristupljeno 14.09.2023.)
21. Statista, *Growth of the global gross domestic product (GDP) from 1980 to 2022, with forecasts until 2028*, [website], 2023., <https://www.statista.com/statistics/273951/growth-of-the-global-gross-domestic-product-gdp/>, (pristupljeno 29.8.2023.)
22. Statista, *Impact of the coronavirus pandemic on the global economy - Statistics & Facts*, [website], 2023., <https://www.statista.com/topics/6139/covid-19-impact-on-the-global-economy/#topicOverview>, (pristupljeno 28.9.2023.)
23. Statista, *Monthly natural gas price index worldwide from January 2020 to April 2023*, 2023, <https://www.statista.com/statistics/1302994>, (pristupljeno 28.9.2023.)
24. Statista, *Number of coronavirus (COVID-19) cases, recoveries, and deaths worldwide as of May 2, 2023*, [website], <https://www.statista.com/statistics/1087466/covid19-cases-recoveries-deaths-worldwide> (pristupljeno 29.8.2023.)
25. Tabari, P. et al., *International Public Health Responses to COVID-19 Outbreak: A Rapid Review*, [website], 2020., <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7253494/>, dostupno na National Library of Medicine, (pristupljeno 29.8.2023.)

26. The World Bank, *COVID-19 Trade Policy Database: Food and Medical Products*, [website], 2022. <https://www.worldbank.org/en/topic/trade/brief/coronavirus-covid-19-trade-policy-database-food-and-medical-products>, (pristupljeno 14.09.2023.)
27. The World Bank, *Food Security UPDATE*, [website], 2023, <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/4>, (pristupljeno 2.9.2023.)
28. The World Bank, *Tariff rate, applied, weighted mean, all products (%)*, [website], <https://data.worldbank.org>, (pristupljeno 14.09.2023.)
29. U.S. Bureau of labor o statistics, *U.S. manufacturing output, hours worked, and productivity recover from COVID-19*, [website], 2022., <https://www.bls.gov/opub/ted/2022/u-s-manufacturing-output-hours-worked-and-productivity-recover-from-covid-19.htm?fbclid=IwAR1FQimh-WuQJw>, (pristupljeno 2.9.2023.)
30. UNCTAD, *COVID-19 and NTMs*, [website], 2021. <https://unctad.org/topic/trade-analysis/non-tariff-measures/covid-19-and-ntms> , (pristupljeno 14.09.2023.)
31. UNCTAD, *COVID-19 trade measures*, [website], <https://unctad.org/topic/trade-analysis/non-tariff-measures/covid-19-and-ntms>, (pristupljeno 14.09.2023.)
32. UNCTAD, *Global trade growth returns but outlook for 2023 is poor*, [website], 2023., <https://unctad.org/news/global-trade-growth-returns-outlook-2023-poor>, (pristupljeno 30.8.2023)
33. UNCTAD, *Global Trade Update (June 2023)*“, [website], 2023., https://unctad.org/system/files/official-document/ditcinf2023d2_en.pdf, (pristupljeno 2.9.2023.)
34. UNCTAD, *Key statistics and trends in Trade Policy 2022*, [website], 2023., https://unctad.org/system/files/official-document/ditctab2023d1_en.pdf, (pristupljeno 20.8.2023.)
35. United Nations, *World Economic Situation and Prospects*, [website], 2023., <https://www.un.org/development/desa/dpad/publication/world-economic-situation-and-prospects> (pristupljeno 2.9.2023.)

36. WHO, *Coronavirus disease (COVID-19)*, [website], 2023., [https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/coronavirus-disease-\(covid-19\)](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/coronavirus-disease-(covid-19)) (pristupljeno 29.8.2023.)
37. WHO, *Timeline: WHO's COVID-19 response*, [website], <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/interactive-timeline>, (pristupljeno 29.8.2023.)
38. WTO, *COVID-19: Measures affecting trade in goods*, 2023., https://www.wto.org/english/tratop_e/covid19_e/trade_related_goods_measures_e.htm, (pristupljeno 14.09.2023.)
39. WTO, *What we do*, [website], https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/what_we_do_e.htm, (pristupljeno 11.07.2023.).
40. WTO, *What we stand for*, [website], https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/what_stand_for_e.htm, (pristupljeno 10.07.2023.).
41. WTO, *Who we are*, [website], https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/who_we_are_e.htm, (pristupljeno 11.07.2023.).
42. WTO, *World trade and economic growth, 2022-23*, 2023. https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtsr_2023_ch3_e.pdf (pristupljeno 28.9.2023.)

POPIS PRILOGA

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Broj slučajeva koronavirusa, oporavljenih i preminulih u cijelome svijetu do 2.svibnja.2023.	14
Grafikon 2: Rast globalnog bruto domaćeg proizvoda od 1980. do 2022., s prognozama do 2028.	15
Grafikon 3: Nove mjere trgovinske politike u sektoru medicinskih potrepština	20
Grafikon 4: Carinska stopa za sve proizvode, od 2015. do 2020.godine.....	21
Grafikon 5: Obuhvat proizvoda s necarinskim mjerama u 2021.godini	22
Grafikon 6 Prosječne restrikcije na uvoz i izvoz, prema regiji.....	23
Grafikon 7: Trgovinske mjere za COVID-19 (2021.godine)	27
Grafikon 8: Indeksi proizvodnje za odabrane proizvodne industrije SAD-a	29
Grafikon 9: Obujam svjetske trgovine i industrije proizvodnje od 2007. do 2022. godine	30
Grafikon 10: Carine američko-kineskog trgovinskog rata.....	32
Grafikon 11: Cijene određenih dobara u svijetu (aluminij, nafta, kukuruz, pšenica, prirodni plin)	33
Grafikon 12: Trgovina između Kine i Rusije 2021.-2023. godine.....	35
Grafikon 13: Mjesečni indeks cijena prirodnog plina od siječnja 2020. do travnja 2023.36	
Grafikon 14: Mjesečni indeksi cijena primarnih roba od siječnja 2019. do svibnja 2023.g.	37
Grafikon 15: Trend razmjene roba i usluga, od 2019.-2023	38
Grafikon 16: Carinska stopa, primijenjena, ponderirana srednja vrijednost, svi proizvodi (%).....	41

POPIS TABLICA

Tabela 1 Privremene mjere trgovinske politike tijekom pandemije COVID-19	2423
--	----------------------

SAŽETAK

Trgovinska politika u postpandemijskom razdoblju postala je ključna sastavnica ekonomske obnove i prilagodbe na globalnoj razini. Pandemija COVID-19 izazvala je niz poremećaja u međunarodnoj trgovini, potičući države na redefiniranje svojih pristupa kako bi se suočile s novim izazovima. Ovaj završni rad analizira promjene i trendove u trgovinskoj politici nakon pandemije te istražuje kako su države prilagodile svoje strategije kako bi osigurale stabilnost i održivost. Rad istražuje različite aspekte trgovinske politike, tj. ulogu, instrumente, ciljeve i zadaće, osvrt na povijest, načela i strukturu Svjetske trgovinske organizacije, analiziranje pandemije COVID-a 19 i reakcija Svjetske zdravstvene organizacije, kao i osvrt na trgovinsku politiku u postpandemijskom razdoblju. Analizirajući primjere protekcionističkih mjera i trgovinskih sporazuma, rad ukazuje na prednosti i izazove koje donosi svaka strategija protekcionističkih mjera. Postpandemijsko razdoblje donosi nove izazove za trgovinsku politiku. Ratni odnosi između Ukrajine i Rusije dodatno su otežale ovo izazovno razdoblje te su međunarodni odnosi napetiji nego ikada prije. Zaključci ukazuju na potrebu za ravnotežom između zaštite domaćih interesa i održavanja otvorenih tržišta te za naglašavanjem multilateralne suradnje kako bi se prevladali trgovinski nesporazumi, ali i smanjile političke napetosti. Postpandemijsko razdoblje je prilika za promicanje inovacija, diversifikacije i osiguranje pravednog trgovinskog okvira koji će osigurati stabilnost, rast i prosperitet globalne ekonomije. Kroz analizu trgovinske politike u postpandemijskom razdoblju, ovaj rad doprinosi boljem razumijevanju dinamike trgovine i njezinog utjecaja na budućnost i nužnost ekonomske suradnje.

Ključne riječi: trgovinska politika, pandemija COVID-19, postpandemijsko razdoblje, ekonomska suradnja

SUMMARY

Trade policy has become the essence of the economic recovery and adjustment in the post-pandemic period on a global level. The COVID-19 pandemic has caused a series of disruptions in the international trade, prompting countries to redefine their approaches to meet new challenges. This thesis analyzes changes and trends in trade policy since the pandemic and explores how countries have adapted their strategies to ensure stability and sustainability. The paper explores various aspects of trade policy, like the role, the instruments, the goals, and the tasks; a review of the history, principles, and structure of the World Trade Organization; an analysis of the COVID-19 pandemic; and the reaction of the World Health Organization, as well as a review of trade policy in the post-pandemic period. Analyzing examples of protectionist measures and trade agreements, the paper indicates the advantages and challenges brought by each strategy of protectionist measures. The post-pandemic period remains as relevant as the virus itself. Wartime relations between Ukraine and Russia have made this challenging period even more difficult, and international relations are more tense than ever before. The conclusions point to the need for a balance between the protection of domestic interests and the maintenance of open markets and for emphasizing multilateral cooperation in order to overcome trade misunderstandings and reduce political tensions. The post-pandemic period is an opportunity to promote innovation and diversification and to ensure a fair trade framework that will ensure the stability, growth, and prosperity of the global economy. Through an analysis of trade policy in the post-pandemic period, this paper is contributing to a better understanding of the dynamics of trade, its impact on the future, and the necessity of economic cooperation.

Keywords: trade policy, the COVID-19 pandemic, the post-pandemic period, economic cooperation